

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an . . . 14— „
Pe 3 luni . . . 7— „
Pe o lună . . . 2-40 „

Numărul poporal:

Pe un an . . . 4— Cor.
Pe jumătate an . . . 2— „

Pentru România și
America . . . 10— franci.

Numărul de zi pentru Ro-
mânia și străinătate pe an
40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA

și ADMINISTRAȚIA:
Strada Batthyányi Nrul 2.

INSERTIUNILE

se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 filerli.

Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Telefon pentru oraș, co-
mitat și interurban Nr. 730.

Monumentul Unirii

E vorba de statuia lui Cuza Vodă, pe care o ridică poporul românesc din România și M. S. Regele țării românești. Noi Românii din Ardeal și Ungaria n'am contribuit la colectă, cu nimic, sau cu prea puțin, prin aceia dintre noi, cari trăiesc astăzi în România. N'am avea deci motiv să ne amestecăm în afacerea aceasta, care pare a fi o afacere internă a României. Și se observă obiceiul — față cu felul de a gândi și rezona al oamenilor într'adevăr culti: s'o spunem sincer, un prost obicei — dar se observă totuși obiceiul, de a nu te amesteca în chestiunile interne ale altei țări. Să adăugăm imediat, că acest obicei s'ar putea apăra cu o oarecare îndreptățire în anumite cazuri de însemnătate politică. Cu alte cuvinte, obiceiul îți zice: Nu te amesteca în politica internă a altui stat. Deși cazuri recente au dovedit, că nici acest obicei nu mai este observat, de câteori iau atitudine față de actele, pe cari le supun criticei, în scris, prin presă și prin cărți, broșuri etc. Nu cităm nici un alt caz, decât atitudinea medicilor din România față de politica internă a guvernelor ungurești, când cu congresul de medicină, ținut la Budapesta.

Dar ridicarea unei statui nu este o chestiune politică, ci o chestiune culturală. Și de câteori se agită o chestiune culturală în oricare țară locuită de Români, toți Românii din toate părțile au drept, ba chiar îndatorirea să-și spună

cuvântul. Acesta este și cazul cu ridicarea statuei lui Cuza Vodă, statuie, care se hotărîse să se ridice în Piața Unirii din Iași. Comitetul ales pentru acest scop a hotărît definitiv ridicarea statuei în Piața Unirii, în ședința sa dela 31 Octombrie 1910. Primăria orașului Iași oferise Piața Nouă, altă piață, nepotrivită, pe care comitetul a respins-o. Primăria a primit atunci votul comitetului și a cedat Piața Unirii, dar a avizat comitetul, că în cazul acesta sunt de lipsă încă câteva mii de lei cheltueli etc. Comitetul a deschis o nouă subscripție și s'au adunat de 3-ori atâtea parale, câte ar fi trebuit după avizul primăriei.

Ce se întâmplă acum? Comitetul e convocat din nou și în ședința sa dela 20 Martie 1911 anulează votul său, prin care cere Piața Unirii, și votează din nou pentru cealaltă piață, urită și îndosită pe care o oferise întâi primăria orașului. Oameni consecvenți, de, ce să zici!!

Opinia publică a României este pentru Piața Unirii, o piață frumoasă și largă, un loc potrivit pentru chipul în bronz al celui mai mare domnitor român, care a pus bazele dezvoltării României de astăzi, care prin mariile sale fapte și prin jertfele și mai mari decât faptele sale a asigurat viitorul poporului român, care de pe pedestalul înalt, unde va sta, singur între toți oamenii politici ai Românilor, cărora li s'a ridicat statui, va putea spune generațiilor viitoare, cum trebuie să fie un conducător?

Câștigarea Pieței Unirii pentru statuia marelui domnitor este meritul celor trei profesori universitari: A. D. Xenopol,

A. C. Cuza și N. Iorga, cari au știut să conducă agitația în contra primăriei din Iași, încât membrii din toate partidele politice, cari erau totodată și membri, în comitetul statuei, au sprijinit pe cei trei. La 20 Martie însă aceiași bărbați, cari i-au sprijinit mai înainte, sau nu au venit la ședință, sau desconsiderând elementara condiție a consecvenței, au votat contra celor trei profesori, ba pe deasupra le-au aruncat în față batjocura ca aceasta: „reclamagiu, plagiator, ariciu“. Mulțumim d-lui Iorga, că a dat la lumină acest barbarism, pentruca să ne putem face o idee despre mentalitatea unuia dintre membri comitetului și despre felul motivelor, cari s'au adus în discuție.

Contrarii și-au luat refugiul și la alte tertipuri și chichițe. Au redactat un text oarecare, pe care l-au trimis sculptorului italian; acesta l-a copiat și l-a scris; el spunea, că a făcut statuia nu pentru Piața Unirii ci pentru Piața nouă adecă cum voiau ceilalți. Săracul sculptor! Iar pentru proprietarii din jurul Pieței Unirii s'a scris un alt text; aceștia l-au copiat și au declarat deci, că nu-și dau pivnițele caselor pentru un alde Cuza Vodă. Scrânțiți proprietari! Iar oamenii dela putere, cei din Iași, și-or fi zis: „Acum avem noi baionetele și săbiile și tunurile. De ce să nu ilustrăm și paginile istoriei partidului nostru, cum au făcut-o liberalii la 1907, cu vărsări de sânge? Mai ales când sântem siguri de piepturi omenești, cari vor sta la țință. Studenții universitari, cari sânt cu profesorii lor s'au oferit gratuit. Și locuințele celor 12 din comitet cari au votat contra Pieței Unirii — 12 apostoli și apo-

N. IORGA:

„Mihaiu Viteazul“

„Schită de poem dramatic“

Critică de B. B.

— Urmare —

Actul acesta (I) nu este o temelie indispensabilă a dramei. Fiindcă visul lui Mihai de-a vedea împărăția turcească iarăși în mâinile unui domnitor creștin, nu concordează — în mîntea unui dramaturg — cu celălalt vis al lui (act. II și III) de a se ști împărat în Viena. Și fiindcă înseamnă o prea mare dezvălire de forțe, dacă printr-un act întreg ajungi la un moment hotărîtor al dramei, care însă nu este cel mai important.

S'ar pierde ce-i drept frumoasa clădire a actului I, dar el ar fi putut intra în cele două acte în al doilea și al treilea.

Dupăce Mihai a luat o hotărîre, dupăce ținta sa este fixată, dezvoltarea acțiunii se face, cum e firesc, prin o grupă de persoane și o contragrupă.

Cumpăna se tot mișcă; între zborul înainte și oprirea pe loc. Zboară Mihai ajutat și de avântul micului Meplisto-Velica; îl opresc în zborul său: Doamna Stanca și țărani români ardeleni cu vlădica lor, Ion.

Actul al doilea. Capul lui Andrei Báthory e pe masă. Doamna Stanca stânjenește pe Domn în vijelia sa de biruitor. Mihai însă vrea să ră-

mână un războinic, nu om, ci războinic. Nemeșii Ungurii și Sașii (bine caracterizați cu însușirile amânduror neamurilor) sunt chemați la sfat, ca să hotărască asupra înmormântării principelui mort al țării.

Sașii vor să facă economii, se pare, căci nu doresc „țeremonii“, Ungurii se lapadă de el din simplul motiv, că a murit de-o moarte urită; Báthory, căruia un cioban i-a tăiat capul în munții Săcuilor, nu este, nu poate fi Ungur. Rămâne, ca Românii să-i dea cinstea cuvenită, în frunte cu Mihai.

Iată o însușire a unui om mare: cinstea dușmanului!

Gândul lui Mihai e îndreptat spre idealurile sale: „Spre ce va fi, să zbor“. Avem aici una dintre cele mai reușite scene: bogată în idei, cu un dialog bine împărțit, dar nu destul de vioiu prin schimbul vorbirilor. Vlădica Ion, cere lui Mihai să sferme tirănia, robia, supt care gem Români ardeleni.

Mihai nu pricepe ideea. Vlădica insistă asupra ideii: „Ardealul e: trei nații, ce poartă arma în mână, și au un drept asupra acelor, ce muncesc ca robul“.

Mihai însă vrea să păzească și să mențină ordinea existentă. Vlădica devine mai clar și cere lui Mihai Domnului român să-i dezrobească și să le dea pământul moștenit de ei. Mihai iubește limba românească, dar nu înțelege pe Vlădica Ion; el zice: „Eu sunt Domn și neam de Domn; Rumân e cel care la țară lucrează ce-i dator“.

„Întăiu Români“ răspunde Vlădica și îi arată cum prin neamul său este aceea ce este. Să cheme satele sub arme, și atunci va vedea „oastea ascunsă“, prin care el ar putea ajunge un „Domn de pace, mândru și tare. „Ce vis!“ zise Mihai.

Vin țărani aduși de Vlădica Ion. Ei îi spun cum îl batjocuresc Nemeșii unguri:

„Lotru și tăciunar, Pângăritor de temple și stricător de lege, sălbaec fără cinste și fără jurământ“, și că ei țin gata pentru toți Valahii „Un ștreang așa de tare, că ar ținea un Vodă“.

Mihai se hotărăște, va dezrobi pe Români, din plugurile lor va face mii de săbii, va deștepta „un neam ce va trăi“.

Doamna Velica însă îi zdruncină încrederea în țărani, căci „câte veacuri se cer, spre a-i ridica?“ Ea îi arată scrisorile unor boieri din Moldova, cari îl chiamă, precum îi chiamă și Leșii și Rușii. Mihai trebuie să nfinză numai mâna și Moldova cu Polonia vor fi ale lui și atunci drumul îi e deschis spre Viena! Visul lui iar pune stăpânire pe Mihai și el revoacă hotărîrea ce-o luase în fața Vlădichi Ion și chiamă sfatul de războiu, căci el „ținteste lucru mare“.

Actul al treilea. Mihai întors din Moldova recunoaște cu durere, că armata sa e compusă din „nemernici, ce știu numai de ban“, și că prea mult întârzie omul împărătesc, care îi va aduce banii atât de necesari. Visul lui „se nfințează“ mai departe: va putea delătura din calea sa pe generalul împărătesc Basta, care-l pândește? Și ndată ce i-ar succeda aceasta, de cine să se

stați! — vor fi închiriate pentru ziua măcelului, care se va anunța din vreme, pentru ca să sosească și studenții dela universitatea din București, să aibă încăi de lucru baionetele și săbiile și tunurile. Stăpânii Iașului, cum vedeți, sânt mai miloși decât Spaniolii, cari au lupte cu taurii; ei nu cer să vază curgând sânge de animale, ci sânge de om! Și va curge! Căci în studențimea de azi trăiește sufletul lui Cuza, care i-a învățat să se *jerfescă!*

Vă veți întreba acum: Cine sânt aceia, cari izgonesc statuia lui Cuza Vodă din Piața Unirii? Răspunsul: Cei doisprezece cari în ședința dela 20 Martie 1911 au votat pentru Piața Nouă! Și cine sânt aceștia și pe cine reprezintă ei? Răspunsul îl dă dl Iorga într'un articol din ziarul său „Neamul Românesc” zicând: „Astfel erau (la ședințele dela 20 Martie) în complect toate nuanțele, din cari făceau parte *cei-ce în Februar 1866 au detronat pe Cuza Vodă*“!!..

Și date fiind împrejurările, între cari s'a revocat hotărârea comitetului, anterioară celei din 20 Martie, nu există altă explicare, decât aceasta. Prin urmare chestiunea este *politică*. Pentru noi ardelenii, urmează de aici unele concluziuni caraghioase. Că ridicarea unei statui lui Cuza Vodă, care a fost domnitorul țării întregi, atârnă de votul, pe care-l dă partidul la putere ori cel din opoziție.

Că orice statuie în România trebuie să se proiecteze, să se execute, să se ridice și să se inaugureze, până când partidul, care a inițiat ridicarea statuii, este la putere. Că, dacă nu se împlinește condiția aceasta, statuia poate să rămână ciungă ori oloagă ori fără cap, ori, dacă partidul a căzut dela putere tocmai în preajma inaugurării, acoperită de schele și de vâl până la alegerile viitoare. Că însfârșit toate lucrările necesare pentru ridicarea unei statui trebuie grăbite, până când nu se schimbă părerile membrilor din comitetul statuei, și că aceștia trebuie dați în grija unui medic, care să le simță zi de zi pulsul și să le dea antidoturi contra schimbărei părerilor.

Când lucrurile stau astfel, când penfru

un act atât de mare se invoacă motive copilărești, se poate să stăm noi nepăsători și să nu ne alăturăm cu protestul nostru lângă ceilalți, cari cer pentru statuia lui Cuza Vodă Piața Unirei, de numele căreia se leagă cea mai mare faptă săvârșită de acest Domnitor? Când facem aceasta, suntem conștienți, că glasul nostru se aude dincolo, că el va mai câștiga pentru acțiunea de salvare a memoriei lui Cuza încă câteva sute de adevărați și curați Români, cari măcar în momente de acestea să uite, că sunt conservatori, ori liberali, ori naționaliști, ori tachiști. Știm, că ajutam să triumfe în chestiunea aceasta adevăratul naționalism.

Singurul motiv serios, ce se aduce în contra așezării statuei în Piața Unirii este, că această piață se rezervează pentru „Monumentul Unirii”, un monument, care fără privire la persoanele, cari au înfăptuit Unirea celor două principate, Moldova și Muntenia, va fi un simbol al însemnatului act politic.

Ne întrebăm atunci: Numai Ieșenii, numai Moldovenii au datoriat să-și aducă aminte de zilele 5 și 24 Ianuarie ale anului 1859? Chipurile de bronz numai lor să le amintească de jurământ? Muntenii, Bucureștenii nu vreau să vecinicească fapta istorică asemenea printr'un monument? Nu ar fi cu mult mai potrivit, ca în fiecare din cele două capitale ale țării să fie ceva, ca să amintească pentru vecii-vecilor „Unirea”? Adevărata capitală a țării, Bucureștii, renunță la „Monumentul Unirei”?

Dar dacă acest „Monument al Unirii” va fi un simbol, dacă și prin *mărimea* lui va fi să dovedească măreția și însemnătatea actului istoric, dacă va fi să dea dovadă, că un *întreg* popor își manifestă recunoștința sa față de patrioții dela 1859, dacă va fi să fie un memento mare pentru toți acei de astăzi, cari nu înțeleg și nu știu, că trebuie încă *asigurată* „Unirea”, dacă va trebui să vorbească oricui, că milioane, în cari bate acelaș suflet, și-au dat mâinile peste ape și munți, atunci acest monument al „Unirii” executat în felul grandioaselor proiecte pentru mo-

numentul lui Bismarck, lângă Rin, se va ridica, nu la Iași, nici la București, ci lângă Milcov, râul, care a despărțit cele două țări și care a fost cântat de atâția poeți. *Acesta* ar fi locul pentru monumentul național al „Unirii”. Ori astăzi și Milcovul este poate proprietatea unui partid, cum se pare a fi Piața Unirii din Iași, de nu se poate așeza statuia lui Cuza Vodă acolo, unde vrea s'o știe întreg poporul român?

Dar bine, dacă-i așa, și n'aveți loc în țară, faceți o cerere parlamentului ungar, ca să vă îngăduie să așezați statui și monumente în Ungaria, și de sigur, că Ungurii vor fi mai generoși decât cei doisprezece apostoli ai comitetului statuei lui Cuza Vodă!

Corruption and Reform in Hungary A study of electoral practice

by

R. W. Seton-Watson
D. Titt (Oxon)

— Urmare —

La alegerile generale din 1905 — cu toată mentuositatea chestiei în numele căreia contele Tisza apelează la sprijinul țării și în butul prezentării eventualității unei primejdioase crize constituționale la caz de reușită — nu s'a dat luptă în 108 cercuri electorale sau în 26% a tuturor cercurilor¹⁾ și în 22 de alte cercuri candidatul rival s'a retras sau în decursul votării, sau a primit mai puțin de 10 voturi.

La alegerile din 1906, când partidul liberal s'a retras de pe arena politică, nu mai puțin de 189 (sau 45.7%) de cercuri au fost lăsate fără contracandidat, secerând partidul independentist 136 din aceste prăzi ale războiului. Cu alte cuvinte guvernul de astăzi deține pe sama sa 80—100 de cercuri cari pot fi conferite slugilor ambițioși sau flămânzi, și cari formează sâmburele unei fracțiuni de mameluci.

Majoritatea acestor cercuri venale „pocket boroughs”, căci mutatis mutandis merită acest nume, este la periferia Ungariei; și asigurarea lor, cum se va vedea mai târziu, depindea dela votul raselor nemagiare, lucru posibil până acumina în urma corupției organelor administra-

¹⁾ Chiar și la alegerile agitate de sub era lui Bánffy în 1896, 132 de cercuri (sau 31.8%) au fost lăsate fără contracandidat; la cele din 1901, (28%).

mai teamă? De împăratul? Acela-i un „Sas mișel”. El recunoaște, că Turcul e mai sincer și își ține cuvântul. Caută puteri. Chiamă pe Vlădica Ion, care-l muștră că nu a împlinit planul, ci i-l-a desfășurat când ajunsese domn al Ardealului prin sabia sa. Mihai îi opune credința cătră împărat, pe care e dator să o păstreze. „Rupe jurământul”, răspunde Vlădica. Mihai se hotărăște să lupte cu arma de ostaș pentru Dreptate. Velica îl sfătuește să caute în Unguri puterea, de care are lipsă. Voința lui Mihai atinge acum culmea din urmă: „Eu voi sta în locul împăratului fugar!” Aici vom căuta și germenul căderii lui: *A rupt „credința” cătră împărat și lipsit de acest sprijin a nesocotit singura putere, care i-ar fi putut fi un sprijin, neamului său. Și căderea începe.*

Căpitanul de strajă aduce vestea, că Neમેશii unguri l-au trădat; l-au părăsit și au pribegit; în tabăra lui Basta de sigur! Ungurii în cari se încrezuse! Dar lovitura aceasta îl îndârjește. Mihai nu se întoarce. Și cine ar putea „să-i sfarme mărimea, pe care el și-a întemeiat-o?” Dușmanii lui se înmulțesc. Mihai stă ca o stâncă și pornește ca un vifor:

„Voiu cere fără frică o judecată dreaptă. Iar drumul până la dânsa și singur l-oi găsi, De-ar fi ca și pământul sub mine să se miște!”

Actul al patrelea. Mihai plecă la Praga, la împăratul Rudolf, ca acesta să-i facă dreptate. În sala de audiență curtenii, camarilla, își bat joc de Valahi și de Vodă valahul. Generalul Niáry însă le povestește vitejiile acestor Valahi

în lupta dela Mirislău Frumoase sunt versurile, în cari se povestește peirea unei cete de tineri boieri. Dar cele mai frumoase versuri din drama întreagă, versuri, cari ar face cinste oricărui mare poet, sunt acelea, în care se povestește fuga lui Mihai și trecerea Murășului. Unde, în ce depărțări ascunse a rămas Bolintineanu!

Maniacul Rudolf apare în sală, apoi Mihai cu Velica, îmbrăcată ca talmaciu. Mihai părăște pe Ungurii fără credință și pe Basta, a cărui necredință trebuie plătită cu capul, căci el, Basta, a lovit într'un prietin al împăratului. În loc de dreptate și de idealism, Mihai găsește aici pustiu și prostie. Diplomația austriacă împacă lucrurile. Ardealul e pierdut. Aceasta o știe și Mihai și îl doare. Cancelarul îi promite bani și oaste. Mihai tresare de bucurie: va fi iarăș un războinic, va avea o oaste, va purta războaie și cine știe, visurile mari se mai pot împlini; e diplomația românească a acelor timpuri nesigure. Bani îi primește din vistieria împărăției; oastea, aceea a lui Basta. Apare Basta, căci se pusec la cale împăcarea celor doi. În zadar strigă Velica: „Ferește-te, o Doamne, un vânzător sosește;” — Mihai se împacă în semnul Crucii.

Dar Crucea este mai slabă decât perfidia diplomaților și decât ambiția unui Basta. Mihai — o ambiție mare și curată; Basta — un murdar ambițios!

Actul al cincilea. Cei doi au bătut pe Sigismund la Goroslău. Mihai își bate joc în cortul său de principele Ardealului, care a luat-o

la sănătoasa. Doi lăutari îi cântă cântece ținute în spiritul și forma poeziei populare (al lui Mândrilă e deosebit de frumos), Viers-Dulce unul de durere, Mândrilă unul de preamărire.

„Încă nu-i dreptate deplină”, aceasta o știe bine Mihai și el se gândește la faptele ce așteaptă să fie împlinite, deși nu mai are încrederea de mai înainte, când zice: „Velico, doamna zilei, ce *nu* va mai veni”. (Velica era să fie împărăteasă lângă împăratul Mihai). Velica care mersese îmbrăcată ca ostaș în tabăra lui Sigismund să vază, dacă mai este acolo credință, este prinsă și dusă de soldații lui Basta, cu care merg iarăș Neમેશii unguri, a două oară trădători. Și Vlădica Ion, care a luptat în oastea dușmanului Mihai, este prins. Ei e adus înaintea lui Mihai și îi explică acestuia greșeala, vinovăția lui, că a domnit prin dușmanii săi, prin cari a și căzut, în loc să fi căutat un sprijin în satele românești din Ardeal. Mihai și-acum rămâne acelaș, un om al timpului său și al visurilor sale, al idealurilor sale:

„Sunteți Români și Unguri, dar eu vă sunt stăpân și-a mea putere vine doar numai dela mine!” Cât de mult se înșela acest om, pe care l-au stăpânit vremurile. Muntenii erau mulțămiiți cu domnia lui Simeon Movilă. Iar un ostaș trimis de fiu-său Petrașcu, să lupte în tabăra lui Sigismund, îi spune, că Petrașcu e rănit și ținut în prinsoare în cetatea Făgărașului. La vestea aceasta Mihai dă poruncă să plece oastea spre Făgăraș. Valonii lui Basta încă se apropie de

tive și a politice de pasivitate adoptate de conducătorii români și slovaci de pe vremuri.

Părăsirea pasivității în 1905 și 1906 amenință guvernul cu eventuala pierdere a ce a socotit de-o rezervă de-a sa și astfel a fost primul motiv al represaliilor folosite de coaliție contra naționalităților. Guvernul lui Khuen-Héderváry s'a folosit de-o tactică mai Macchiavellistică: după ce a suprimat persecuțiile politice cele mai înverșunate, pornite de guvernul precedent contra nemaghiarilor pentru delict de presă și astfel a îmbătut naționalitățile cu o siguranță falsă, deodată a recurs la alegerile din 1910 la o violență și corupție pe toată linia, lipsind cu puterea baionetei opoziția nemaghiară de dreptul de vot.

Cu toate că Maghiarii nu se obosesc să accentueze mereu necesitatea uniformității în toate țările ș. Ștefan, totuși n'au avut nici un scrupul să introducă o lege specială de vot pentru Transilvania, întocmită să asigure hegemonia maghiară. Pe când în Ungaria peste tot dreptul de vot îl au 61% a populației, iar în districtele centrale 65—75%, în Transilvania se bucură de dreptul votului numai 32%.

Avea, cu cât un comitat e mai românesc, cu atât are votanți mai puțini²⁾. Astfel din 74 de deputați, pe cari Transilvania îi trimite la Pesta, 35 reprezintă 4 comitate maghiare și 15 orașe de frunte³⁾, cari la olaltă fac numai 28% a populației; pe când numai 30 reprezintă restul de 72 a populației, care se înțelege în parte covârșitoare e românească. Cu alte cuvinte, între Români se vine în medie câte 1 deputat pe câte 50—60.000 de locuitori; între Săcuii din Ostul Transilvaniei, câte 1 pe fiecare 4—4000! Mai mult în Transilvania calificările sau titlul de vot e de trei până în șase ori mai ușor de câștigat la orașe decât în districtele rurale, pe simplul motiv, că Români sunt în celea mai multe orașe în minoritate absolută.

Și încă nu e totul. În districtele rurale din Transilvania, titlul de vot e cu mult mai

²⁾ În Cluj au drept de vot 8%; în Dobrițin, 7.1; în Seghedin 6.9; în Oradea-mare, 6.5; în Hódmező, 7.9; în Târgul-Murășului, 6.9; în comitatul Somogy, 7.3; Hajdu, 6.8; Bereg, 7.1. Dar în comitatele românești al Clujului 1.7; al Târnavei-mici, 2; al Albei-inferioare și Turda-Arieș, 2.3; al B. Năsăudului, 2.8; al Făgărașului, 2.8; al Hunedoarei, 3.2; Vezi Ung. Stat. Jahrb. XIV. p. 420. Anomaliile acestei împărțiri se pot vedea din următoarele cazuri: între orașe, Târgul-Murășului cu 1,607 de alegători trimite doi deputați în casa țării; Versecz cu 2,486 numai unul; Clujul cu 4,658 alegători 2; Timișoara cu 4,354 numai unul. Hódmező cu 5,153 alegători 1 deputat, pe când Dobriținul cu 6,485 3 (trei). Selmeczbánya cu 956 de alegători se bucură de aceeaș reprezentare ca două districte din Pesta cu peste 7000 alegători fiecare. În comitatele maghiare, Heves cu 15,303 alegători, alege tot atâția deputați (7), ca Iász-N. S. cu 24,079. Într-o c. slovace, Arva cu 11,114 alegători, alege 2 deputați, pe când Trencsén cu 10,642 alege 8. Într-o c. românești, Alba-inferioară cu 5,159 alegători alege atâția deputați (7) câți Caraș-Severinul cu 27,349, și Solnoc-Dobâca cu 11,767.

³⁾ Aceste sunt se înțelege sau maghiare sau săsești.

cort. Velica, târând lanțurile cu sine, vine prea târziu, ca să-i anunțe domnului a doua trădare a lui Basta și porunca acestuia, să-l omoare de se va împotrivi. Mihai rămâne acelaș, o stâncă și un vifor: „Mă împotrivesc!“ E prins și omorât.

„Răscumpărând cu amarul lui și păcatul care se datorește celor ce te-au înconjurat. Fără neamului toată comoara ta, stăpâne“.

Dacă ar fi căzut actul, întâiu, drama nu trebuia să rămână numai cu patru acte. Al cincilea putea să cuprindă răzbunarea, împlinirea acelei dreptăți, pe care o căuta Mihai, învingerile lui Radu Șerban. (1603 și 1611) urmașul și rudenia lui Mihai Viteazul. Ar fi posibil? Shakespeare a arătat în „Iuliu Cezar“, că e posibil. Dar, este adevărat, nu s'ar fi potrivit cu această dramă.

(Va urma).

greu de câștigat decât în alte părți ale Ungariei. În cea din urmă votul îl posed toți proprietarii unei 1/4 părți de sesiunea urbană, (cam 14 acres), în cea dintâiu e rezervat celor ce pot arăta un venit net de 159 coroane.

Mulțumită neproductivității pământului și condițiilor primitive ce stăpânesc încă în Transilvania, rezultatul practic al acestui sistem e, că un țaran român trebuie să aibă cel puțin de 6 ori atâta pământ ca compatriotul său ungar, înainte de ce s'ar putea bucura de vot. Asta ajută să-și explice omul cum de în cele 25 de comitate mai mult sau mai puțin ungurești proporția votanților față de restul populației e aproape de două ori mai mare ca în comitatele românești.

În urma neegalității scandaloase a bunurilor ce cad sub dare, neegalitate ce variază din parohie în parohie, e cu puțință ca o singură comună cu 6000 locuitori, să aibă mai mulți alegători, decât un cerc întreg de 100.000 locuitori. Aceste neegalități apasă cu deosebire pe românii din Transilvania; dar vorbind în general, trebuie zugrăvite mai mult că o nedreptate socială decât nedreptate îndreptată contra unei rase, care favorizează pe marele proprietar față de țaran; căci pe cât de necrezut s'ar părea, cu atât moșia e mai mare, cu atât și procentuarea (ce cade sub dare) e mai mică.

Datele statistice, cari le-am desfășurat înaintea ochilor cetitorilor, spun o poveste foarte elocventă, și el nu va mai fi surprins sau necredincios, când citește, că dreptul de vot ungar nu e chiar monopolizat, dar definitiv totuși stăpânit de 2 clase — de gentry și jidani. Nici unul, care are ceva cunoștință despre Ungaria, poate risca se nege această afirmație, căci intelectualii maghiari și fracțiunea înzestrată cu vot din mica bourgeoisie se recrutează mai ales din aceste două clase⁴⁾.

Proletariatul nu are parte în viața politică, și dacă n'a fost cu puțință de a exclude cu totul rasele nemaghiare dela dreptul de vot, totuși o sumedenie de apucături au fost folosite în trecut cu mult succes, ca să le țină departe de urna electorală sau să le împiedece de a-și alege oameni de naționalitate lor. Cu alte cuvinte sub legea electorală de acum, nemaghiarii și muncitorimea nu sunt decât niște heloți politici. N'au pretenție de loc (conducătorii politici) să introducă guvernare democratică; sau mai bine, au o bună doză de pretenție, dar fără sămbure de realitate. Și dacă distribuția centrelor electorale e neegală, *geometria electorală*, cum se exprimă Nemții, ș'a ajuns apogeul în Ungaria.

Cercurile au fost împărțite în chipul cel mai arbitrar, neținând cont de geografie, populație, naționalitate, cu singurul scop de a favoriza elementul maghiar. În fiecare cerc este numai un cerc de votare; și fiindcă cercurile electorale ale nemaghiarilor sunt de obicei mai mari ca ale maghiarilor, nu se va surprinde cetitorul la știrea, că cu cât cercul electoral e mai mare, cu atât și locul de votare e mai departe de centrul cercului. E destul să arunce omul și numai o privire fugară la harta electorală a Ungariei, ca să se convingă de adevărata această aserțiuni; de fapt s'ar putea cita o duzină de cazuri, unde locul de votare e la marginea cercului⁵⁾.

(Va urma)

⁴⁾ Departe de mine gândul de-a acuza pe Jidovi pentru poziția lor dominantă în Ungaria, din contra admir spiritul lor de antrepriză și industrie, căruia îi datorăm succesul lor. Eu voesc numai să atrag luarea aminte spre cuvintele de batjocură „Judeo-maghiar“ și „Juda-pest“ inventate de dr. Luegur, fost primar al Vienei, în cari se ascunde mult sămbure de adevăr.

⁵⁾ Spre ex. Caransebeș, Biserica albă, Sebeșul săsesc, Făgăraș, Sighetul-Marmației, Tecșo, Beiuș, Tâpă, Kászony, Töke-Terebes, Vág-Ilava etc.

Sinodul eparhial din Arad

Sedinta V.

Miercuri, 20 Aprilie.

Președinte: Prea Sf. D. episcop Ioan I. Papp. Notar: Ioan Giorgia.

Sedința se deschide la orele 10 a. m. Iosif Tărău citește protocolul ședinței a III-a, verificându-se fără obiecțiuni.

Peste întreg sinodul planează azi un aer de plictiseală și indispoziție, abia foarte rar capătă o notă de animație.

Prea Sf. Sa relevază lipsa de interes a celor ce au primit asupra lor onorifica însărcinare de a pregăti materialul pentru desbatere în ședințele sinodului și repetit provoacă Ven. Sinod ca în viitor să încredințeze fără excepțiune numai oameni cari țin la împlinirea datoriilor.

Înainte de a trece la programul stabilit al ședinței, președintele prezintă esibilele intrate și le sortează la comisiunile competente spre studiere și opinie.

Deputatul dr. Gavril Cosma și Iuliu Groșorean, ambii anunță câte o propunere, cari se transpun comisiei de organizare. Se trece apoi la raportul comisiei sinodale de control. Referentul comisiei de control Andreiu Horvat aduce la cunoștința sinodului, că a controlat întreaga economie de pe domeniul din Sânpetru-sărbesc, aflându-o după împrejurări satisfăcătoare, raportează totodată de încercarea neizbutită de a controla starea financiară a mănăstirii Hodoș-Bodrog, cerându-i sinodului reprobarea atitudinii lipsite de respect a igumenului sf. mănăstirii, față de organul său de control, pentru că s'a depărtat din mănăstire fără să pună la dispoziția comisiei dovezile despre administrarea financiară a mănăstirii. La acest punct i-au cuvânt pe rând P. S. Sa episcopul însuș, P. C. Sa arhimandritul Hamzea, dr. Nestor Oprean și Gh. Adam.

P. S. Sa protestează împotriva acestei acuze, cerând comisiei să nu insiste pe lângă propunerea sa, că totul se pare a se reduce la unele susceptibilități. Căci priorul mănăstirii a fost constrâns să acompanieze pe Prea Sf. Sa. Și în sfârșit nimeni nu i-a adus la cunoștință intențiunea d-ilor, cari au fost primiți ca simpli oaspeți. De altfel cum se explică faptul că d-nii din comisie nu l-au avizat, fiind tocmai de față, nici pe dânsul, pe însuș președintele sinodului despre scopul venirii lor.

Gheorghe Adam față cu lămurirea P. S. Sale stăruie totuși pe lângă propunerea făcută de comisie, câștigând consensul sinodului eparhial.

Gheorghe Adam dă cetire, raportului general al senatului episcopesc din Oradea-mare, referând despre socola internatului din Beiuș; socola fondului pentru episcopatul Orăzii, ce dispune de o sumă de 4292 cor. 55 fil.; socola fundațiunii dr. Gheorghe Popa, dedicată pentru aprovizionarea școalei din comuna sa natală cu recvizite și mobila trebuincioasă; socolile fondurilor: Zsiga, Gheorghe Lazar și soția, Zaharie Mihoc etc. etc. Se ia la cunoștință.

Se comunică apoi reflexiunile Consistorului din Oradea-mare, la protocolul comisiei de control referitor la afacerile epitropești.

Dr. Nestor Opreanu, raportorul comisiei organizatoare, relatează despre afacerile ce cad în competența acestei comisii. Cel dintâiu, amintește cu regret decedarea fericitului protopop al tractului Banat-Comloș, Paul Miulescu. Sinodul la propunerea d-sale dă expresie regretului și condolenței sale prin sculare.

Amintește apoi raportorul demersurile luate de către Ven. Consistor pentru îndeplinirea protopopiatelor văduvite Chișineu, Buteni și cel al Lipovei, comunicând sinodului pe cei aleși și înțăriți atât de Consistor cât și de I. P. S. în persoana referentului școlar, părintele Gh. Ciuhandu pentru Chișineu, a părintelui Cenadului, Terențiu Opreanu pentru Buteni, iar pentru Lipova, a refe-

Magazina fabricii de postav

Arad, piața Szabadság Nr. 17.

310 cm. stofă de lână curată pentru un rând de haine costă ::

Cor. 12—16—20—25.

Numai în provincă trimitem modele.

Leichner și Fleischer.

rentului bisericesc aj. *Fabritiu Manullă* a cărui alegere însă e protestată din motive de formă.

Protopopiatul Banat Comloşului fiind văduvit, iarş se iveşte chestiunea deatâta vreme agitată fără nici un rezultat pozitiv, a strămutării sediului la Sânmiclaşul-mare.

În urmă trece la institutul pedagogic și teologic diecezan, unde constată cu multă satisfacție o ameliorare a stărilor, relatând că la cel dintâu sunt definitiv îndeplinite 4 catedre, iar la cel al doilea s'a definitizat catedra a patra teologică. În sfârșit relevează donațiunea maritimă a distinsului mecenat Stroescu, înaintând Ven. Sinod propunerea să ia la cunoștință întreg raportul în general și în special. Luându-se tot la cunoștință. *Dr. Nestor Oprean* cetește raportul general al Cons. din Oradea mare despre activitatea sa din anul 1910.

A repausat deputatul sinodal al Tinței, dr. *Isaia Ardelean*. Sinodul se scoală exprimându-și prin gestul său condolențele față de deputatul decedat.

Consistorul a luat dispozițiile de lipsă pentru alegerea membrilor sinodali din cercurile Peșteș și Tinca etc.

Sinodul ia întreg raportul la cunoștință.

Terminându-se astfel raportul, însuș referentul dr. *Nestor Oprean*, vine să atragă atențiunea Ven. sinod la împrejurarea, ce se evidențiază din rapoartele ambelor consistoare, că oficiile protopopești nu desvoltă tocmai o așa activitate satisfăcătoare, cum se afirmă, ținând comitetele protopresbiterale abia câte 1—2 ședințe, deși în statutul org. este indicat apriat nu numai numărul de 4, ci și datul când au să se întrunească. — Așadar face propunerea sinodului de a îndruma consistoriile să înainteze în viitor câte un concept al activității corporațiunilor protopresbiterale. În jurul acestei chestiuni se iscă o discuție destul de animată, luând cuvânt și vestitul vicar al Orazii, *V. Mangra*, care e mereu întrerupt. Concluzul propus se primește.

După propunerea aceasta, referentul comisiei organizatoare relatează despre starea actuală a proceselor de despărțire ierarhică și a celor pentru mânăstiri, spunând, că afacerea a ajuns la acel punct, încât după toate probabilitățile încă în decursul acestui an o să avem sentință.

Se ia la cunoștință.

Raportorul urmează să facă cunoscută o adresă a Ven. consistor, în care se cere, ca sinodul să ia dispoziții referitor la lichidarea unui pausal de 12 cor. din cassa comunelor bisericești pentru facilitarea participării preoților la conferințele pastorale catihetice. Comisiunea vine cu o propunere foarte șubred motivată de a refuza acordarea acestei sumulițe modeste, care de fapt însă e una dintre cele mai însemnate piedeci ale progresului.

Referitor la chestiunea aceasta Prea Sf. Sa se grăbește a risipi nedumeririle și a atrage atențiunea Ven. sinod la paragr. 122 punct 6 din statutul organic, în care e vădit însărcinat consistorul cu *delăturarea tuturor piedecilor ce s'ar ivi în privința aceasta*, așa, că afacerea ar putea-o rezolvi consistorul chiar fără întrebarea sinodului. În chestie ia cuvânt încă *P. C. Sa A. Hamsea*, *V. Mangra*, *E. Ungurean*, dr. *Traian Putici* și părintele *V. Popoviciu* din Șiria, care protestează în numele preoțimei energic împotriva propunerii comisiei, cerând, că atunci, când Ven. sinod tot mereu impune preoțimei noi sarcini, se cuvine să facă și înlesmirile necesare pentru a le putea împlini cât mai bine.

Propunerea consistorului susținută de pâr. arhim. *Hamsea* învinge cu absolută majoritate.

Ședința se ridică la ora 12^{3/4}.

Ședința VI.

Prezidiată: *P. S. Sa Ioan I. Papp* episcop; *Notar*: *Dimitrie Mangra*.

Ședința se deschide la orele 4 fiind abia câțiva deputați prezenți. Comisiunile n'au pre-

parat încă materialul, debateri după programul înainte stabilit sunt cu neputință. Prea Sf. Sa în fața situației regretabile, ce era să facă, declară că primește raportul ori cărei comisii și invită pe dr. *T. Burdan* referentul comisiei petiționară să relateze. Propune, referând despre cele 5 petițiuni întrate la birou, de a se da încuviințare comunelor respective pentru întreprinderea unei colecte pe teritoriul diecezei noastre.

Dr. *Nestor Oprean*, față de propunerea asta constată că colectele prea sporesc și prea ne obicinuiim cu suplicarea de ajutoare. Ar fi deci consult ca rugările să fie bine motivate și cenzurate cu multă scrupulozitate înainte de a se încuviința asemenea colecte, căci colectele nici decât n'au darul de a desvolta simțul de jertfă al credincioșilor.

Se primește propunerea comisiei.

Urmează în sfârșit comisunea verificatoare a cărei referent *Gheorghe Popa* raportează despre alegerile de deputat preoțesc în cercurile Banat-Comloș și Lipova. Pânăce cea din Banat-Comloș ales fiind *I. Popovici* din Sânmiclaşul-mare se verifică fără multă vorbă, alegerea din Lipova unde s'a ales unanim *Voicu Hamsea* subzistând împrejurări extraordinare a reclamat unele explicații, dar la fine s'a verificat și acesta.

Celelalte comisii nefiind gata cu prepararea materialului pentru debateri, ședința se ridică, rămânând să se continue debaterile Joi la orele 9 a. m.

Campania electorală din Austria

Dacă privim cu obiectivitate la campania electorală, ce se desfășură în prezent în Austria, vom putea distinge trei momente importante: 1. Discompunerea vechilor alianțe de partid. 2. Strigătul după noi partide și 3. Invingerea ideilor național-democratice.

Încercarea de a încheia o alianță între partidele burgheze germane, între naționali germani și social-creștinii n'a izbutit. Cu toate acestea însă în multe cercuri cele două partide s'au înțeles să coopereze întru înfrângerea candidaților socialdemocrați. Trebuie să observăm aici, că și în sânul partidelor național germane și social-democratice sunt divergențe, cari se arată zi de zi tot mai mult. Tot astfel și între celelalte partide germane, cari chiar și în cercurile cu majoritate evreiască nu pot să ajungă la o înțelegere. Astfel în districtul Leopoldin din Viena se luptă cu multă înverșunare un candidat Evreu „liberal“, un democrat Evreu, un Evreu socialdemocrat confesional și un evreu național sionist (acesta eu un program național-autonomist și aderentul Austriei-mari).

În tabăra Cehilor încă domnește neînțelegere. Aici stau față în față Cehi tineri și bătrâni, Cehi național-catholici, realiști, agrarieni, național sociali, Cehi radicali și socialdemocrați, cari iarăș se impart în centraliști și autonomiști; centraliștii propagă cooperarea partidelor germane din Viena, iar autonomiștii luptă cu parola despărțirii de centralismul din Viena. Tot astfel s'a ridicat și o grupă rutenă secesionistă contra socialdemocraților poloni.

În Boemia vestică, Triest și Viena socialiștii liberali nu mai voiesc să știe nimic de socialdemocrații marxiști, iar anarhiștii teoreticii anunță peste tot adunări împotriva parlamentarismului.

Dar nu numai în țerile Sudeților și Alpilor, ci și în Galiția și Bucovina se luptă o seamă de partide.

În Galiția luptă Poloni, Ruteni și Ovrei și în fiecare tabără națională și alte fracțiuni. Aceiaș caz e și în Bucovina, mai adaugând numai încă pe Români și Germani.

Manifestul electoral al Românilor bucovineni va apare în curând. Dintr'însul se vor vedea două principii, principiul național-autonom și cel pentru o mare Austrie.

Pe toată linia, chiar și între Slovenii de Sud, cari nu mai fac parte din Uniunea slavă, se observă o tendință pentru *Gross-Österreich*.

Se vorbește, că în curând se va înființa în Viena o casină „*Grossösterreich*“, care să fie centrul tuturor națiunilor, cari aderează la aceste idei. Deocamdată lucrează pentru această idee casina „*Neu-Österreich*“, care propogă ideea Unității de drept a Austriei, dar cere autonomie pe teren național, confesional și economic pentru toate națiunile din Austria.

Aderenții Austriei-mari nu-și pun încă candidați în alegeri, dar s'au înțeles, că vor sprijini cu votul lor numai astfel de bărbați, cari

1) luptă pentru întărirea dualismului, pentru restabilirea unității Monarhiei și pentru autonomia națională a tuturor popoarelor din Monarhie;

2) cari vor lupta împotriva oricărei nedreptăți provenite dela naționalitatea, confesiunea cuiva;

3) cari vor lupta pentru inaugurarea unei politici economice moderne, cu concepții înalte, care să promoveze progresul tuturor straturilor sociale.

Tot pe aceste cărări umblă și partidul economic, constituit de curând, care își va pune în mai multe cercuri din Viena candidați proprii.

E simptomatic apoi, că toate aceste partide, cu tot antagonismul dintre ele, luptă în tot locul contra oligarhiei maghiare, care are în Austria numai un singur partid, în discompunere însă, clubul Polonilor.

În sânul tuturor partidelor se poate observa indignarea față de oligarhia maghiară, pe urma căreia trebuie să sufere atât de mult, Români, Slovaci și Croații.

Mai ales deputații slavi de sud vor pași de tot energic în viitorul parlament și ceilalți deputați vor trebui să se asocieze lor, în urma vocii alegătorilor, cari pretind aceasta de acum.

Peste tot în Austria se pot auzi tot mai des cuvintele aspre la adresa acestei oligarhii: *Până aici da, dar mai departe, nu.*

Cearta între frați

(Răspuns unui prieten)

„*Revista Culturală*“ ce apare în Craiova scrie următoarele:

„Cearta, care durează de atâta timp între ziarul „*Tribuna*“ din Arad și între comitetul partidului național al Românilor din regatul Ungariei, a impresionat dureros pe Români bine simțitori de pretutindeni. Și lucrul e cu atât mai trist, cu cât se observa tendința de a se întinde și generaliza între toți Români desbinarea și neînțelegerea dintre tribuniști și comitetul național și a produce două curente în sânul partidului, două tabere contrare; ceace n'ar putea, decât să slăbească sau să paralizeze lupta partidului național pentru câștigarea egalității de drepturi politice.

Am văzut pe unii și de aici, din România, amestecându-se în această ceartă și luând partea unora sau altora dintre tribuniști și comitet, și încă într'un ton pasionat, care nu poate decât să învenineze cearta și să mărească desbinarea. În loc să contribue la împăcarea și la aducerea armoniei, ce trebuie să domnească între ceice luptă pentru același scop și pe temeiul acelorași principii, acei ce scriu astfel, cad în greșala tribuniștilor, cari nu fac deosebire între critica leală și onestă și între invective triviale și insulte. Căci e cu totul altceva a zice unui om: ai greșit, domnule; trebuie să lucrezi în alt mod; și altfel este a-i zice: ești un incapabil și un imbecil, dă-te la oparte și lasă altora locul. Și tocmai așa scriau de mulțori tinerii redactori ai „*Tribunei*“, ceace probează, că talentul de a scrie și bunul simț nu merg totdeauna împreună.

MAGAZIN IEFTIN
MAUTNER R.

➡ Ieftinătate generală surprinzătoare.

Cumpărând o cantitate mai mare de mărfuri am ocaziune a pune la dispoziția Onor. public, cu prețuri uimitor de scăzute: pânzeturii, canafas (pânză lustrată), delin de spălat, delin francez, Batist de mătase, zephyr englez, albituri, șervete, fețe de masă, covoare, perdele, acoperitoare de pat, etc., orice obiecte din acest resort. Mulțime de stoffe și costume engleze cu jumătate de preț se capătă la magazinul ieftin al lui

MAUTNER R., Arad, str. Hunyadi Nr. 1. — Prăvălia e deschisă a. m. dela 8—12, p. m. dela 1^{1/2}—7 ore

Apoi, și critica cea mai leală trebuie să aibă marginile sale. Mai ales când un popor apăsător și nedreptățit, ca Românii din Ungaria, se luptă pentru existența sa națională, este o greșală a cerca să introduci desbinare și anarhie în sânul partidului național. În atari împrejurări, înainte de toate trebuie respectată disciplina partidului, fără care lupta nu poate avea sorți de reușită, sau chiar devine imposibilă.

Mă întreb, cari ar fi „nuoile credințe“, pentru cari pledează scriitorii „Tribunei“? Pot fi ele deosebite sau contrar programului național? Și care ar fi „premenirea“ posibilă în conducerea partidului? Pe cât știm, oamenii destoinici, tineri sau bătrâni, nu numai nu sunt excluși dela participarea luptei și dela conducerea partidului, dar tocmai sunt chemați și îmbrățișați cu simpatie de actualii membri ai comitetului și de reprezentanții legali ai națiunii, între cari se află și bătrâni venerabili și tineri de mare valoare. Astfel, pentru noi, cari nu cunoaștem mai deaproape nici pe oamenii nici împrejurările de acolo, originea și adevăratele motive ale acestei certe sunt o enigmă.

Nu vrem să credem întemeiată bănuiala, că atari desbinări n'ar fi străine de amestecul străin al acelor, cari au tot interesul și au și mijloacele de a le introduce și nutri între Români, ca prin ele să slăbească energia rezistenței lor în contra maghiarizării, și să compromită pe conducătorii lor înaintea poporului, înaintea suveranului și a străinătății. Dar ceea ce este evident și ce nu se poate nega, era acordul, care sperăm și dorim să nu mai fie, între atitudinea „Tribunei“ față de comitetul național, și între tendințele guvernului maghiar și, în special, ale contelui Tisza, ale a „împăciunătorului“, care de câțiva timp a prins mare iubire de poporul român, de care nu recunoaște nici partid, nici comitet național român, și nu vrea să stea de vorbă cu reprezentanții legali ai acestui popor. Cu toată declarațiunea patronului său, a d-lui dr. N. Oncu, că „Tribuna“ caută „a servi în totdeauna și fără șovăire“ întoarea națiunii, ea prin violența și lipsa de urbanitate și de orice scrupul a redactorilor săi, lucrează — lucră până acum cel puțin tocmai în contra intereselor naționale, pe cari pretinde a le reprezenta și a le apăra.

Regretăm aceasta, cu atât mai mult, cu cât vedem în jurul „Tribunei“ pe câțiva din cei mai aleși tineri ai noii generațiuni, a căror atitudine nu ni-o putem explica altfel, decât prin un prea mare grad de trufie și ambițiune. Iar trufia și ambițiunea peste măsură, nu pot decât să întunece meritele talentului și să-l conducă pe căi rătăcite. Vorbim mai ales de ceie scriu articole politice; deși nici pe colaboratorii literari nu i-am înțeles într-o astfel de companie, care presupune solidaritate“.

M. Strajan.

Partidul lui Justh contra fideicomisurilor. Discursul de ieri alui Baross János (kossuthist) în care a cerut reforma nu prea radicală a fideicomisurilor a stârnit în partidul lui Justh multă indignare, căci nu poate fi indiferent pentru dânsul, ca o instituție atât de reacționară să fie apărată de pe băncile independentiste. Drept aceea deputatul justhist Papp Elek va propune încă în ședința proximă, ca instituția fideicomisurilor să fie radical reformată.

Turneul lui Justh. Justh a fost primit cu multă căldură de aderenții săi după adunarea dela Arad. Pe culoarele Camerei le-a vorbit cu entuziasm despre adunarea dela Arad. Intre altele a declarat, că toată munca kossuthiștilor este zadarnică, căci agitația pentru votul universal va lua proporții uriașe.

Le-a imputat acestora, că oameni din sânul lor ca Baross János apără fideicomisurile în loc să lupte pentru progresul democratic al țării. Se miră, că nimeni din acest partid nu protestează împotriva lui Baross.

La întrebarea, că unde se va ținea proxima adunare populară, Justh a declarat că pro-

tabil la Brașov, unde e fixată pe 14 Maiu, iar în 21 în Cinci Biserici. În două luni sperează că reacțiunea va fi redusă în mod considerabil.

Finea pertractărilor din Viena. După mai multe săptămâni, s'au sfârșit tratativele dintre guvernul maghiar și austriac, referitor la procedura militară. În zilele trecute s'a svornit, că guvernul maghiar a raportat o învingere deplină. Acest zvon a fost însă desmintit mai târziu și s'a vorbit mult de intervenția moștenitorului de tron, care ar fi zădărnicit în cele din urmă toate planurile Maghiarilor. De fapt, după aceasta au urmat noi conferințe, la cari au participat și miniștrii de justiție și cel de războiu, cari an durat mai multe zile.

Din zvonurile, ce s'au lătit asupra acestora se știa, că tratativele se poartă numai asupra textului, dar încolo Maghiarii și-au afirmat întru toate vederile lor.

Acum se zice, s'a stabilit și textul definitiv și nu mai este nici o piedecă, pentruca proiectele reformelor militare să se înainteze Camerei.

Amănunte nu s'au dat încă, dar dintr'o convorbire a ministrului-presedinte, se susține, că punctul de vedere maghiar, care susținuse principiul teritorial la procedura militară, a fost luat în considerare. Dar nici guvernul austriac n'a fost învins, ci s'a ajuns numai la o înțelegere între două guverne. Textul din urmă va fi prezentat Majestății Sale pentru prealabilă sancționare.

Din parlamentul englez. În parlamentul englez a dat interpelația deputatului Dillon iarăș prilej la declarații din partea guvernului referitor la chestia marocană.

Numitul deputat a întrebă guvernul, că fost-a încunostințat despre planurile Franței sau ba și ce poziție a luat guvernul englez față de aceasta?

Secretarul Sir Eduard Grey în răspunsul său declară, că guvernul englez a fost avizat în mod oficios. Tot așa au fost avizate și celelalte guverne europene.

Guvernul englez nu a aflat nici un motiv să ridice vr'o excepțiune față de Franța, a cărei acțiune se mărginește numai la restabilirea ordinei din Maroc. Nici alte state n'au excepționat nimic.

Tot deputatul Dillon întrebă, cum s'a întâmplat, că unele societăți engleze au fost preferate la niște întreprinderi din Persia, când prin reprezentantul englez de acolo s'ar fi putut expora favorizarea societăților engleze.

Sir Eduard Grey declară, că reprezentantul englez n'a putut exercita nici o influență, fiind aici vorba de afaceri curat comerciale și nu politice.

Tot acest deputat interpelează și asupra altor chestiuni externe de mai puțină însemnătate cerând, ca guvernul să prezinte Camerei actele referitoare la acestea. Secretarul declară, că nu poate prezinta actele.

După acestea se primește a doua clauzulă din bilul parlamentar, care răstrânge dreptul de veto al lordzilor în legislația generală. Se speră, că până Joi se vor vota și celelalte clauzule din acest proiect.

Prietenie anglo-germană. Ziarul „Daily Graphic“ se exprimă foarte favorabil despre adunarea societății anglo-germane. Restabilirea relațiilor de prietenie între cele două state va contribui mult la consolidarea acțiunii de pace începută de Taft și secretarul englez Sir Edward Grey. Acțiunea va fi câștigată și mai mult în urma împrejurării, că o mare parte dintre locuitorii Statelor-Unite sunt de origină germană, cari vor sprijini cu însufleșire pe Taft, care se apropie în modul acesta și de patria lor mamă. Din motivele acestea activitatea din nou a acestei societăți e foarte oportună în împrejurările actuale, căci în trecut prin neactivitatea conducătorilor s'a neglijat foarte mult, ceea ce a contribuit chiar spre înrăutățirea raporturilor.

Prilej la această acțiune a dat schimbul de vederi între cancelarul german și comisia engleză referitor la edificarea de vase de războiu.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 8 Maiu.

Ședința se începe la orele 10¹/₄ a. m.

Discuția asupra bugetului ministrului de agricultură devine din zi în zi tot mai plictisitoare.

Numai acei deputați mai iau cuvântul, cari voiesc să facă ceva și pentru cercurile lor respective, cari cel puțin prin participarea lor la această discuție să facă ceva pentru alegători, căroră le-au făcut atâtea promisiuni înainte de alegeri.

Ședința se deschide la 11¹/₂ ore.

Prezidează **Kabós Ferencz**.

Deputatul Huszár a anunțat o interpelație în chestia loteriei de stat.

După aceasta se intră în ordinea de zi.

Vorbește primul **Szabó János** din partidul muncii, cere să se pună mai mare pond pe regularea drumurilor de apă. Îndeosebi riul Sió ar trebui făcut navigabil pentru lacul Balaton. Spre acest scop ar trebui să se ia deja în bugetul pentru 1912 o sumă mai mare.

Urmează **Kovács Gyula**, reprezentantul partidului nou înființat al economilor (gazdapárti). Deputații guvernamentali părăsesc îndată sala. Acesta enumără o mulțime din suferințele muncitorilor și economilor mici.

Spune, că în Ungaria, care deși e stat agricol, muncitorul agricol de-abia câștigă pe jumătate atâta, cât industriașul. Cauza este, că numai jumătate de an are acest muncitor de lucru.

Papp Géza raport.: N-au dragoste pentru muncă!

Kovács Gyula: Nu crede aceasta, pentru că și lucrătorul maghiar e tot atât de diligent, ca oricare altul.

Vorbește despre pășuni și susține, că pășunăritul numai așa se va putea ridica, dacă se vor lăsa ca pășuni numai acele locuri, cari s'au dovedit de bune și până acum. Iar acestora să li se dea mai mare grijă.

Trbuie îmbunătățită situația veterinarilor, iar cu supraveghierea culturii cailor ar trebui însărcinați oficerii dela husari, căroră și așa le place să umble cu caii.

Țara ar trebui împărțită în districte de feul acesta, iar în fruntea lor să stea acești oficeri. Raportorii economici nu trebuiesc plătiți mai bine, ci activitatea lor ar trebui numai supraveghiată mai deaproape și mai cu rigoare, pentru că partea cea mai mare dintre ei își face raportul acela la masa de scris fără să fi descins vr'odată în comunele din jur pentru a le inspecționa.

Legea slujitorilor trebuie supusă la o revizuire. În înțelesul legii din vigoare, un servitor sau servitoare, numai atunci primește ajutor, dacă îi moare cineva dintre ai săi. Cu mult mai bine ar fi, dacă s'ar schimba această dispoziție cu acel senz, că atunci să primească, când i-se naște un copil.

Nu primește bugetal.

Magyar Károly din partidul muncii vorbește pentru întărirea economică a ținuturilor muntoase. Rezultatul se va putea ajunge numai atunci, dacă se mări creditul și înmulți prilejurile de muncă.

Se dă pauză de 5 minute.

După pauză vorbește **Csemez Zoltán** despre pășuni și propune mai multe reforme economice. Nu primește bugetul.

După dânsul președintele anunță, că în ședința de mâne se vor trage sorți pentru comisia, ce va avea să judece în chestia incompatibilității contelui Emil Széchenyi.

Interpelația lui Kuszár Károly în chestia loteriei de stat se amână.

Ședința se încheie la 2 ore.

Prăvălie nouă de croitorie pentru bărbați.

Atrag atenția onoratului public asupra prăvăliei mele de croitorie din colțul stradei

WEITZER JÁNOS și KAZINCZY,

unde țin magazin de stoffe de primăvară și vară. Principiul meu va fi, să mulțumesc pe clienții mei prin executarea promptă a comenzilor. — Mă rog de binevoitorul sprijin al onoratului public.

Cu stimă **KLEIN FERENCZ**, croitor bărbătesc.

Litere — Arte — Științe

ZĂDĂRNICIE

Odată vream să schimb eu lumea:
Vine-un vârtej răzbunător,
Și-un drum întreg de praf 'l-isbește,
Il svârle 'n sus și-l viscolește
Șuerător.

El trece vajnic înaintea
Cu-acelaș dor păgân de jaf —
In urma lui din hâu se lasă
Cu liniștea, că nici nu-i pasă,
Acelaș praf...

Alex. St. Vernescu.

Epoca Fanarioților infierată în formă beletristică de un Român contemporan

— Secolul XVIII —

Luminatul Român, iubitor de țară și neam, care a fost *Vartolomei Măzăreanu*, autorul aceluia minunat „Cuvânt al unui țaran către boeri”, pe care l-am reprodus în nr. 75 și 76 ai „Românului”, — este într'adevăr un corb alb pe acele vremuri.

Intr'un timp, când gloria străbună era uitată, când memoria faptelor de vitejie a lui Ștefan cel Mare era stinsă în suflutele decăzute și robite ale unor epigoni „mici de zile și mari de patimi”, — Vart. Măzăreanu știe să evoce de sub peatra colbuită a mormântului uitat numele gloriosului domn și ostaș: Ștefan cel Mare, scriind cu mult meșteșug oratoric un *panegiric* întru slăvirea marelui Domn.

Intr'un timp, când țararii erau socotiți robi și vite, pentru cari stăpânii lor boeri nu aveau decât dispreț, hulă și ocară, — el scrie acel celebru „Cuvânt” în numele țărăniei despoiate.

El trăește în plina păclă a epocii Fanarioților, când negustorii greci din Fanarul Țarigradului, iau în arândă la mezat scaunul domnesc al Munteniei și Moldovei, inundând țările românești cu o droaie de Greci, legați prin acelaș interes: al îmbogățirii și al parvenirei cu orice preț. Pe lângă năruirea materială, acești Greci aduc cu sine destrăbălarea morală levantină și se lasă pe țările surori ca un puvoiu, ce distruge tot ce e românesc în tradiții, în moravuri și în cultură.

S'ar fi putut, ca Vartolomei Măzăreanu să nu vadă, aceeași alți antimporani de ai săi se părea, că nu mai vedeau? Se putea, ca pe el să nu-l fi durut acea cumplită înjosire și groaza de înstrăinare dela tot ce-i era lui scump și sfânt? Și se putea să nu-și verse durerea inimii sale în scrisul mângăetor și iscusit? Cel care a rechemat pe Ștefan cel Mare din uitarea mormântului și a protestat cu atâta energie în numele țaranelor împilați, a trebuit să ia condeiul, ca să infiereze sistemul domnitor și pe reprezentanții lui.

Pe Ștefan cel Mare îl preamărise Măzăreanu în forma sărbătorească a unui discurs festiv, — pe țarani i-a luat în apărare în forma unui cuvânt adresat de aceștia direct către asupritorii săi, — pentru demascarea sistemului blăstămat și a relelor aduse de străini în țările românești el își alege o formă nouă, necunoscută încă în literatura română.

Dacă ceața de pe ochii compatrioților săi oropsiți, îi face să nu vadă, să nu audă, să nu simtă nimic, — Măzăreanu va ticlui un opuscul, în care va pune niște străini cu vederea limpede, trăiți în țări mai fericite, să vină în țările românești oropsite de toate relele, ca, arătându-și în scrisori prietenești unul către altul rezultatele observărilor triste făcute la fața locului, să cerce să deschidă astfel ochii celor ce nu vedeau, deșteptând din amorțeală pe acei ce nu simțiau.

Așa s'a alcătuit în literatura noastră prima poezie didactică în proză, care totodată este și prima satiră de moravuri scrisă în formă de epistole la noi:

Correspondența dintre Augustin și Cristian despre starea Moldovei și a Munteniei:

de Vartolomei Măzăreanu, scrisă în partea a II-a a secolului al XVIII-lea.

Doi tineri străini: prietini Augustin și Cristian pleacă în țări străine, ca să cunoască lumea și oamenii.

Căile lor se despart și ei se n'țeleg într'olaltă, ca fiecare să-și scrie impresiile și observările din țara unde vor merge, în epistole ce-și vor adresa reciproc din călătoria lor. Augustin ajunge la Iași, în capitala Moldovei, iar Cristian la București, în capitala Munteniei. Correspondența între cei doi călători fictivi se începe cu o epistolă scrisă din Iași de Augustin către Cristian.

Epistola I. — Augustin către Cristian. — Augustin spune, că e de 4 luni în Iași și s'a străduit în timpul acesta să cunoască oamenii și să le înțeleagă limba. Acum e în situație să-și împlinească promisia făcută prietinelui său, de a-i scrie despre cele observate aci.

Mai întâiu, zice, și-a dat toată silința să afle amănunte despre neamul Moldovenilor, dar dela Moldoveni în această chestie „atâta luminează a luat”, „câtă poate cineva să ia dela noapte”, căci sunt lipsiți de învățătură și „puțini îi găsi, care „să știe bine a ceti”. Dacă n'ar fi știut el și fără să-i întrebe, „că țara aceasta oarecând s'a numit „Dația” și că Traian a trimis aci coloniști din Roma, din partea lor putea să rămână în neștiință.

Sunt și între ei „oameni plini de duh și de înțelegere”, „dar goli de toate învățăturile” și astfel călăuziți numai de „firea” lor, îi vezi ades și pe aceștia „câzând la cele mai groase năravuri.”

„Și de unde acestea? Din nepurtarea de grijă a părinților”, cari nu-și bat capul cu creșterea și învățătura fiilor lor.

Astfel tinerimea este desfrânată, dela care nu poți aștepta decât „lucruri nevrednice”.

Lipsind ambiția învățăturii, — pentru ei banul este tot. „Are bani și toate sunt bune”, zic ei. Așa se explică apoi, că din ei nu se pot alege „oameni” și „străinii, cari le cunosc slăbiciunile vin și-i stăpânesc, fiindu-i de păr”.

Epistola II. — Iarăș Augustin către Cristian. — În epistola aceasta se continuă zbiciuirea tinerimei. „Tinerii aceștia, zic, sunt mândri, simeți, „nesupuși, dârji, fără dulceață, leneși, dați potuelor, jocurilor, necunoscători dorurilor și năravurilor, iubitori de strac și podoabe, cheltuitori „peste măsură.” Iar mai incolo resumă zicând: „In scurt, cu greu este a-i deosebi de niște dobitoace”. Se sfârșește această cumplită scrisoare cu următoarea dureroasă acuză în contra boierilor tineri ai Moldovii.

„In limba lor cărți nu au, și câte au nici „odată nu le cetesc, neavând nici gust de cetiri, „care este zabava”) cea mai desfătă și mai folositoare, ce poate avea omul. Afară de aceasta „din țara lor nu ies, ca să vază aiurea învățăturile și procopselele, ce le lipsesc și să se îndemne a le urma. Pentru aceea: cu chipul ce „s'au crescut, cu acela trăesc și mor”.

Epistola a III-a. — Cristian către August n. — Răspunde la scrisorile primite. Fiind numai de 2 luni la București, nu a putut studia deajuns oamenii. De aceea își face reflexiunile sale la cele scrise de Augustin, dând o mică disertație despre datoria părinților de a se îngriji de creșterea copiilor lor. In sfârșit îl roagă pe prietenul său să-i dea deslușiri mai deaproape la o vorbă scăpată în epistola I. despre „acei străini, cari „stăpânesc pe Moldoveni.”

Epistola IV. — Augustin către Cristian. — Această scrisoare este un răspuns la întrebarea de mai nainte a lui Cristian.

Ea ne dă o iconă viiă despre Fanarioții, cari s'au făcut stăpâni în Moldova și e atât de frumoasă în graiul ei limpede, curat românesc, concis și energic, izvorit din nemărginita istorie de neam și de țară a scriitorului, — încât o reproducem aci în tot cuprinsul ei.

*) distracția.

IV. Augustin către Cristian: „Imi scrii, că nu poți înțelege cine sunt acei străini, care cu pricepere fiind, vin din alte părți și stăpânesc pe Moldoveni. A-ți scrie imi este cu greu, fiind aceea ca acel vechiu Proteu, care se schimba și se arăta cu orice față vrea, pe care a-i cunoaște într'adânc și vreme multă și îndelungat traiu cu dânsii trebuie. Inșă ca să mă supui cererilor tale cât va fi cu puțință științei și priceperii mele, nu voi lipsi a-ți împlini voia.

„Mi se pare, că de ajuns este a-ți zice, că acestea sunt Greci; că numai dintr'aceasta destul să-i cunoști, ca unul ce știi și însemnătatea acestui cuvânt, care rămlenește*) *greacare (graecari)* va să zică: a trăi ca un om de nimic. Și de vreme-ce Romanii aveau într'această socoteală pe Greci, în vreme-ce încă neamul grecesc înfloria cu toate învățăturile, și era în mijlocul slavei sale, cu cât mai vartos acum, că nu le-a rămas altă cinste, fără numai a fi niște vicleni robi ai unui neam barbar (Turcii). In vreme, când împărăția Rămlenilor**) sta, Grec zicând înțelgea om viclean și rău; iar acum sunt vicleni și răi, mici la inimă, se apucă de toate și puține isprăvesc. Slugi înșelătoare, stăpâni tirani, la primejdii fricoși, la norociri semeți și mândri, la luat lacomie la dat scumpi, prietini vicleni, vrăjmași neîmpăcați și în scurt cu viitor la toate. Nici legea lui Dumnezeu, nici a oamenilor rușine nu-i oprește a înșela și a face strămbătăți, când sunt pentru dobândă. Intâiu, când te vei întâlni cu un Grec li-i socoti numai mândru. Pușin să ai a face cu dânsul, îl cunoști și cel mai înșelător.

„Îi gândi poate cu mirare, cum poate niște oameni ca aceștia stăpânesc pe Moldoveni, dar când vei ști pricina, mirarea ta va fi mai mică. Aicea stăpânirea, este domnie cumpărată dela Turci și se schimbă atât de des, cu cât găsesc mai mulți cumpărători și adaug la preț. Suma cumpărării fiind mare se înșoșesc mulți Greci și dau bani, de scot pe unul dintre dânsii la domnie, cu carele venind împreună aicea, nu fac altă, fără numai sug sângele săracilor.

„Acum îi putea socoti, cât e de statornică domnia lor, iar când cauți cum se poartă, vezi un tiran al unui neam blestemat.

Strămbătățile, răutățile, prăzile ce fac nu-ți pot scrie, atâta numai să-i socotești ca pe Dionisie și pe Pisistrat tiranii, sau ca pe niște Neroni și Domețiani iproci.¹⁾ Vin aicea cu domnia arătând față de fiară sălbatică, de care a se apropie cineva i-e frică. Invălesc pe bieții Moldoveni, îi sucesc, îi batjocoresc cum l-i voia. Atâta numai mi-i ciudă, că Moldovenii au slăbiciunea de a li-se supune, nu ca niște slugi. ci ca niște robi și nu numai domnilor ci și acestor lepădături de oameni și li-se fac niște măgulitori bicisnici, măgulindu-i toată ziua, pentru ca să câștige dragostea lor și apoi își socotesc de mare cinste prieteșugul lor.

„Poți să socotești acum un filosof ce poate gândi când vede niște lucruri ca aceste. D-zeu a făcut pe om asemenea unul altuia și stăpânile cele înalte nu le-au făcut pentru altă, decât ca cei mai mari să stăpânească pe cei mai mici și să-i povățuiască cu dreptate și cu blândeță ca un părinte pe fii. Iar când văd niște stăpâniri, a ființi ca acestea mă ocarăsc mai mult pentru că și ei sunt robi oameni de nimic, și ocară Otomanilor. Ah! de ai ști aceștia, când merg la Constantinopol, cât is de meriți! Cât is de bicisnici! Un Ismailit²⁾ cel mai prost îi poate bate și a-i ocări. Și mă mir în atâta robie cum nu lasă acea tirănescă inimă și adaugă a face rău! poate că și pentru aceasta jugul robiei nu se ia deasupra lor, ca să cunoască ce sunt, dar îndărătnicia și răutatea lor este fără margini. Oare ce ar fi fost aceștia de ar fi fost slobozi precum suntem noi? Dumnezeu să ne păzească.”

Și când te gândești, că nu știm nici anul nici locul, unde s'a născut și unde a murit și unde zac osămintele aceluia luminat și inimos Român din secolul XVIII, care a fost Vast. Măz-

*) latinește.

**) Romanilor.

1) Turc.

2) = etc.; și celelalte.

reanu, autorul nobil al acestor scrisori pline de durere și de indignare, — te cuprinde un sentiment de rușine pentru nepăsarea neamului.

E un păcat strămoșesc acesta. Il regăsești la noi în toate vremurile trecute și prezente. Iși schimbă nuniu fața după vremuri. V. Gilu.

Cărți și reviste.

Treizeci de zile în Bănat, de Pr. P. Godescu, licențiat în teologie, (70 pagini).

Broșura drăgălașă conține impresiile mai alese ale părintelui Petre Godescu ce le-a câștigat petrecând treizeci de zile în Bănatul nostru frumos, din însărcinarea Ministerului cultelor și instrucțiunii publice.

În unele părți cu avânt poetic și totdeauna real își așterne tânărul preot impresiile adunate printre frații bănățeni. De multe ori încântat de cele observate, dar de multe ori și mâhnit informează pe frații din regatul liber, despre împrejurările în cari trăim, despre suferințele și neajunsurile ce le îndurăm și despre păcatele neiertate cari bântuie la noi, cum sunt bunăoară certele între uniți și neuniți, etc. Cu mult entuziasm descrie lupta înverșunată ce o ducem aici pentru apărarea naționalității noastre insistând pe lângă lupta electorală dela Caransebeș.

Îi suntem mulțumitori d-lui Godescu de străduințele depuse pentru informarea fraților din Regat despre relațiile noastre, regretăm atât numai, că în cadrele acestei broșuri mici a fost constrâns să treacă ușor peste multe din chestiunile, ce preocupă opinia noastră publică. Dar de început e destul și atâta, sperând, că orele de bucurie ce le-a petrecut în mijlocul nostru îl vor determina să ne mai viziteze, având astfel prilej să ne adâncească sufletul și mai bine și mai intensiv.

Cărticica are două părți principale. În partea dintâi conține descrierea drumului ce l-a făcut cutreerând Bănatul, abia partea a doua constituie adevăratul studiu al situației noastre.

Autorul se vede un intelect instructiv, care are sentimentul realității și știe aprofunda chestiunile. Cartea îl dovedește un mânuitor abil al condeiului, dela care cu drept cuvânt putem aștepta studii temeinice și de valoare. — O.

ECONOMICE

Principiile lui Herman Schultze ca reforme în viața noastră economică

de : dr. Pompiliu Cioban

— Urmare —

Între astfel de împrejurări se întâmplă, că în comuna Rășinari, trăia pe vremea aceea un dascăl român, care vede progresele economice ale Sașilor, și observă cât de rămas e poporul român în cele economice, față de alte naționalități. Incepe a studia cauzele sărăciei noastre și se convinge, că acestea zac în neorganizarea noastră economică și în neajutorarea noastră proprie.

Ca învățător cetește mult și scrutează neîncetat. Ajunge contabil și supraveghetor al Topografiei arhidiecezane. În decursul acestei activități cunoaște principiile fundamentale ale contabilității și se îndelitănește apoi și cu studiile economice, astfel, că în scurt timp îl vedem, că se ocupă cu importanța și foloasele Reuniunilor de credit întemeiate de concetățenii noștri Sași, după principiile și sistemul Schultze-Delitzsch.

Dupăce scurt timp redactează „Telegraful Român” se reîntoarce la Rășinari, acum ca notar și ca un bun cunoscător deja al sistemului Schultze-Delitzsch.

„În restimpul acesta a prelucrat mai multe manuale de școală, scoate foaia pedagogică: „Amicul școlii” și calendarul „Amicul poporu-

lui”, iar la 1868 înființează tot în Rășinari o casă de păstrare.*)

Acest învățător e Visarion Roman, care e totodată și primul economist practic al Românilor.

Mintea lui a conceput pentru primadată ideea de a face țărâtimea română părtașă de toate favorurile, ce se pot câștiga prin organizare economică, a o îndeletnici cu aceasta și a-i asigura astfel propășirea materială, fără de care un popor nicidecum nu poate fi liber și independent în toate aspirațiile și tendințele sale economice și culturale.

Apreciând noi Românii rezultatele asocierilor, de capitale și văzând prosperarea îmbucurătoare, ce arătau asemenea instituții în Germania și acasă în șirul concetățenilor noștri Sași, ne-am decis să întemeiem și printre Români reuniunile de credit după sistemul Schultze-Delitzsch.

Pentru a face oareșcari încercări practice pe acest teren, Visarion Roman înființează casa de păstrare din Reșinari.

Această casă de păstrare a fost primul imbold și primul semn de redășteptare economică al poporului român.

La anul 1868 se înființează banca de asigurare „Transilvania” în Sibiu și Vasarion Roman fu angajat la anul 1869 de inspector al acestei societăți cu scopul, de a face propagandă printre Români și a-i câștiga o clientelă cât mai extinsă.

În calitatea aceasta de inspector, V. Roman studiază toate referințele economice ale poporului român, călătorind prin toate ținuturile locuite de noi în masse mai mari. În decursul călătoriilor sale, cunoaște activitatea Reuniunilor de credit numite și bănci populare ale concetățenilor maghiari.

Între altele vede, pe lângă ce condițiuni și între ce împrejurări s'au inactivat casele de păstrare din Cluj, Turda-Arieș, Murăș-Oșorhei, Aiud etc. și cari sunt operațiunile principale a acestor case.

Înainte de ce am fi studiat acum mai de aproape raportul dintre reuniunile de credit cu sistemul Schultze-Delitzsch și referințele noastre economice, află de lipsă a mă extinde și asupra împrejurărilor, cari indicase concetățenilor noștri maghiari necesitatea acestor reuniuni și asupra condițiilor pe lângă cari au putut fi inactivate în cadrul statului ungar. Numinai astfel vom putea pricepe, de ce nu am primit noi Românii în organizarea noastră economică sistemul curat a lui H. Schultze, întocmai ca și Sașii din Ardeal, și de am sărit dintr'odată la formarea institutelor de credit și economii în forma societăților pe acții.

Statul ungar prin înființarea reuniunilor de credit, sau a băncilor populare intenționate în primul rând a servi micilor proprietari, de al căror credit — dupăcum am putut vedea din cele expuse până acum — foarte puțin s'a interesat. De oarece însă băncile populare, din cauza multelor spese împreunate cu prețuirea posesiunilor și cu votarea împrunăturilor ipototecare — nu puteau corăspunde lipselor de credit a micilor proprietari, trebuia să se găsiască o modalitate, cu ajutorul căreia băncile populare totuși să fie puse în serviciul caselor inferioare.

Nu putea fi deci altă modalitate, decât aceea, ca pentru proprietarii mici și în genere pentru țărâtime să se creieze un credit personal, care să stea în raport direct cu forța de muncă și câștig a economului și să fie augmentat în todeauna, când are o bază de încredere și puțină ipotecă.

Prin crearea creditului personal în cadrul acestor bănci populare i-s'a asigurat țărâtimei posibilitatea de a se folosi de creditul acestora, cu toate că, reuniunile frumoase de H. Schultze în Germania conform principiilor teoretice a lui

*) Monografia Institutului de credit și economii „Albina”, pag. 12.

Huber, erau mai ales însoțiri comerciale puse în serviciul industriașilor și comercianților. Pentru că e știut, că aceste reuniuni sunt de origine engleză și numai valoarea practică și-o câștigă prin Schultze în Germania.

INFORMAȚIUNI

Arad, 21 Aprilie v. 1911.

De-ale noastre.

Sedința comitetului din Târnava. În 12 April 1911 a ținut comitetul central comitatens al partidului național român din comitatul Târnavemici o memorabilă sedință. Afară de membrii comitetului s'au prezentat vreo 16 fruntași, cari toți împreună cu veteranul nostru prezident Simeon Călușiu au dat dovada celei mai perfecte solidarități cu comitetul central executiv național. A fost înălțător să vezi marimozitatea Românilor de aici, când a fost vorba, că și Românii din acest comitat să contribuie la spese constituționale, fără de cari un partid nu poate face o politică cu succes deplin. S'a decis cu unanimă voință, ca pentru foile proprii ale partidului național român „Românul” și „Poporul Român” să se facă cea mai estinsă propagandă posibilă. Astfel prezidentul comitatens al partidului nostru a adresat un apel călduros către toți Românii din toate comunele locuite de Români, îndemnându-i să aboneze foile. S'a decis reorganizarea partidului, care se va face în curând. Vă pot comunica, că în decursul sedinței s'au petrecut scene mărețe, manifestându-se pe deoparte solidaritatea tuturor Românilor din comitat în privința politice singur ducătoare la scop a partidului național român din Transilvania și Ungaria, de altă parte încrederea nemărginită în conducerea de astăzi a partidului național român. Cor.

Revista preoților și „Românul”. Înțelegând deplin importanța mare a preoțimei și învățătorimei noastre în viața națională și progresul nostru cultural-economic, n'am pregetat nici un moment să-i asigurăm, chiar în cel dintâi număr al ziarului nostru de spijinul și iubirea noastră față de dâșii, de apostolii modești ai deșteptării noastre culturale. Ziceam atunci: „să știe, că noi vom fi deapururi cu dâșii și nici odată nu-i vom părăsi”.

Atunci „Revista preoților”, care deși abia înfașe, atâtea greutăți întâmpinase în scurtă vreme din partea presei românești, pentru intențiunile sale poate nedefinite încă, dar curate, primise cu multă rezervă promisiunea noastră. Rezervele ei s'au dovedit însă neîntemeiate, cum însăși constată în numărul său recent, zicând:

„Unicul organ de publicitate a fost „Românul” din Arad, care a avut prudența a nu arunca osânda asupra preoțimei pentru bunele sale năzuințe.

„Unicul organ de publicitate a fost „Românul” din Arad, care n'a aruncat epetete incalificabile și batjocuri brutale la adresa preoțimei, pentru curajul ei de a voi să se emancipeze la o demnitate mai corespunzătoare oficiului și misiunii ce o are în ordinea morală a lumii și în cea culturală și națională a neamului românesc.

„Românul” din Arad este și acum unicul organ de publicitate, care se arată

Balázs Péter, architect. Arad, B) Választó-utca 21.

Face planuri și execută orice lucrare în branșa aceasta în modul cel mai conștientios pe lângă prețurile cele mai ieftine.

a înțelege perfect bunele noastre intențiuni și înțelegându-le ni-le apreciază, în următoarele, cu cuvenită obiectivitate“.

Cununie. Silvia Aurelia Brătfălean din Teacauifalău și Onoriu Savu, teolog absolut din Dârlos, s'au cununat.

Dr. Al. Crăciunescu, reținut de clientela din Abbazia, va relua anul acesta abia spre finea lunii Maiu consultațiile medicale în *Băile-Erculane* l. Mehadia, unde va sta până la finea lui Septembrie st. n.

Medic care se operează pe sine însuși. Berl. Ill. Zeitung nr. 17 aduce portretul renumitului medic român dr. T. Ionescu, însoțindu-l cu următoarele rânduri: medicul român dr. T. I. care face practică în Paris, a descoperit un medicament care te face să nu simțеști durere, rămânând pacientul la deplină conștiință. Ca să documenteze mai convingător efectul sigur al medicamentului tinărul medic l'a folosit la sine însuși și din cauza unor dureri, a întreprins la sine însuși o operație grea de pânțec, cusu rana și se așeză în pat. Operația reuși perfect și curajosul învățat se află pe calea însănătoșirii desăvârșite.

Petrecheri.

Reprezentatiune teatrală în Beiuș. Diletanții despărțământului filial al fondului de teatru român vor da o serată teatrală-muzicală Duminică, în 7 Maiu st. n. a. c. în localitatea Casinei române. Inceputul la 8 ore. Se vor juca comediile: „Curiozitatea femeiască“, localizată de M. Popescu născ. Bogdan și „Vacanții“ de Maria Baiulescu. Program seara la cassă.

Toți aceia, cari din greșală n'ar fi primit invitație, să se priviască de invitați.

Din patrie.

Notar condamnat. Tribunalul din Arad a condamnat la 2 ani închisoare pe notarul din Nagyiratos pentru falsificare de acte. În total se află vinovat pentru 32 cazuri. Cât de mult se ține la acești domni ai satelor, se poate vedea din faptul, că deja a 22-oară era să se țină pertractare în chestia aceasta, dar totdeauna a trebuit amânată. În cele din urmă însă nu s'a mai putut trece cu vederea și s'a dat culpabilitatea lui gravă, care i-a adus doui ani de temniță.

Numele lui este Selmeczy Albert.

Alexandru Nyiri bolnav. Alexandru Nyiri, fostul ministru de honvezi, zace greu bolnav la Wiena. Azi dimineață s'a dat următorul buletin: Nutrirea minimală și slăbirea mare. Pulsul în ceață de multe ori.

Anturajul lui e foarte îngrijată de starea lui temându-se de o catastrofă.

Imbulzeală la cariera de avocat. Camera advocațională din Budapesta a înaintat, în 9 Aprilie o petiție către ministrul cultelor, în care ia poziție în contra afluenței pe cariera advocațională și reacearcă pe ministru, ca în cercul său de activitate, să iee toate măsurile, ca să pună capăt unor stări nesănătoase.

În petiție se constată mai întâiu că nu poate fi indiferent în ce măsură se aplică tinerimea școlară, după absolvirea gimnaziului, la singuratecele cariere. Dacă se constată, că din anumite cauze, tinerimea se îngrămădește prea tare pe cutare carieră, trebuie să se iee măsuri pentru a îndrepta răul. Aceasta se cere acum în prima linie pentru cariera juridică. Numărul advocaților era, în 1899, 4744, în a. 1909 erau 6404; numărul candidaților de avocat erau în 1899 de 1928, în 1909 de 4910. De aici rezultă că în cei din urmă 10 ani, numărul advocaților a crescut cu 35%, a candidaților de avocat cu 155%. În aceiași 10 ani numărul juzilor și procurorilor de stat a fost: în 1899 de 2872, în 1909 de 2915, al personalului de concept de

juzi și procurori în 1899 de 1348, în 1909 de 1375. Astfel numărul juzilor și al personalului aplicat la judecătoria a crescut în cei din urmă 10 ani cu mai puțin 2%.

A urmat, deci, dela sine, că cea mai mare parte a tinerilor, apucați pe calea juridică, a fost silită să-și aleagă praxa advocațională, respective a îmbrățișa cariera de avocat. Memorandul constată mai departe, că prin întărirea continuă a referințelor noastre de drept, venitele advocaților scad neîntrerupt și opinează că tinerimea trebuie să se dedice mai mult pe cariera practică a tehnicei. În anul de studii 1906—7, numărul ascultătorilor în drept a fost 6135, pe când la școalele tehnice erau numai 1300 ascultători.

Dela frați

Dela Ateneu. (Imoralismul și viața socială). D. R. Allier profesor la Universitatea din Paris, a vorbit Luni seara la Ateneu, despre imoralismul nitzsche-an.

Conferențiarul a mulțumit întâi d-nului C. Arion, ministrul instrucțiunii, și d-lui Pangrati, rectorul Universității din București, că iau dat prilejul să vorbească publicului român.

Apoi rezumă filosofia morală a lui Nietzsche — morala stăpânilor și a sclavilor, cum o numește filosoful german, morala supraomului, care nu-i decăt un imoralism, teoretic bine înțeles.

Această morală conține în ea germeul propriei sale distrugerii, și în practică este opusă solidarismului, căruia se datorește existența societăților. Chiar dacă am admite un triumf ipotetic al moralei nitzsche-ane, triumful acesta ar fi preludiul anarhiei și al morții societății.

Totuși filosofia supraomului a reprezentat un progres însemnat, căci ea pune o nouă întrebare, și o pune neted, cu o putere de logică uimitoare și într'o formă plină de sentiment și poezie.

Și noi, termină conferențiarul, voim un supraom; dar el nu se va izola de lume, nu o va disprețui, pregătindu-i o ruină care-i va fi fatală lui însuși, ci un supraom, care să se ridice deasupra tuturor prin cultură și apoi să se scoarboare împărțășind lumii rezultatul cercetărilor sale.

Din străinătate.

O crimă înfiorătoare. Luni la orele 4 și jum. d. a., într'o cameră a locuinței ei din Viena circumscripția V., a fost găsită sugrumată d-na Schock, în vârstă de 46 ani, soția unui funcționar dela ministerul de finanțe.

Puțin în urmă, s'a prezentat, la comisariatul cartierului tânărul Frederic Schock, fiu vitreg al victimei, care a mărturisit că, în urma unei violente explicații cu aceasta din urmă — care se opunea căsătoriei lui — a strâns de gât pe d-na Schock, până a înăbușit-o.

Succesul lui Sasonow. După corespondentul din Petersburg al lui „Observer“, actual ministru al Rusiei la Teheran Hartwig, e desemnat să ia succesiunea lui Sasonow, la ministerul de externe.

Agitația antidinastică din China. Din Mukden se telegrafiază ziarului „Rossja“, că o ceată de câteva mii de chinezi răsculați a pornit spre Canton, spre a se unii cu răsvrățiții de acolo, cari urmăresc alungarea dinastiei.

Ziarul „Times“ află din Peking, că bande de răsculați din Canton cutreeră provincia, prădând și omorând pe cei cari nu vor să adere la mișcarea antidinastică.

O telegramă anunță, că 10.000 de răsvrățiți chinezi au atacat orașul Cia-Bu. Garnizoana localității s'a unit cu revoluționarii. Un puternic detașament de trupe dintr'o garnizoană învecinată a pus pe răsculați pe fugă.

Capii mișcării fiind prinși, au fost uciși în cazne oribile.

Se telegrafiază din Canton, că răscoala se întinde la celalte orașe.

Orașul Fatșan, unde au izbucnit deasemenea răscoale, a fost nimicit de un incendiu.

Prefectul din Suiburg și un funcționar din Sanșui au fost uciși.

Șapte canoniere au aruncat ancorele în rada portului Canton.

Contramandarea călătoriei Țarului în străinătate. Circulă svonul că țarul a contramandat călătoria, ce împreună cu țarina și copiii urma să facă anul acesta în străinătate, la Friedburg (marele-ducat Hessa).

După ce va trece în revistă trupele la Krasnoje-Selo, țarul însoțit de întreaga-i familie, va face o excursiune pe mare, dealungul coastei finlandeze. La 30 August, întreaga curte se va duce la Kiew, la solemnitatea inaugurării monumentului țarului Alexandru II, iar apoi va merge să petreacă la Livadia câteva săptămâni.

Răscoala din Albania. Albanezii au atacat în 13 Aprilie avantposturile coloanei Ephem pașa, la Grupa, precum și blockhausurile vecine, dar au fost respinși. Un locotenent turc a fost ucis, 40 soldați au fost uciși sau răniți. Perderile rebelilor sunt mari.

O coloană turcă a ocupat muntele Kastrati și înălțimile dominând șesul la sud de Hotit. Drumul dela Scutari la Kastrati este astfel liber. Scoarboarea rebelilor la vale este împedecată.

Bande puternice de albanezi au atacat un detașament de trupe turcești, lângă Zarhova. Detașamentul a fost complectamente înconjurat de arnăuți, cari au somat pe soldați să se predea, dar aceștia și-au croit un drum printre ei, pierzând 3 morți și 2 răniți. Arnăuții au pierdut 6 oameni.

În cursul unei alte lupte, în care trupele au căzut într'o cursă, 4 soldați și un locotenent au fost uciși. Restul a fugit. Corpurile celor uciși au fost găsite desbrăcate.

La Salonic se svonește că insurgenții ar fi distrus prin foc localitatea Tuzi.

Muntenegrenii și Albanezii au atacat un cordon turcesc lângă Bazarhova, omorând 6 oameni. Inspectându-se locul unde s'a dat lupta, s'au găsit printre morți opt Muntenegreni.

ULTIME ȘTIRI

Furtul dela „Tribuna“. În ultimul moment primim o telegramă. E laconică și totuși spune atât de mult. Ne anunță că s'a sfârșit pentru totdeauna un proces dintre cele mai respingătoare, chiar și în anele luptelor noastre, cari pagină de pagină își au înregistrate procesele monstre purtate de către cei, ce veșnic vânează după lauri ieftini patriotici împotriva adevărului, ce cu atâta devotament, curaj, entuziasm și energie îl reprezentăm.

Desigur cu toții ne reamintim trecutul apropiat cu frământările lui de multeori lipsite de nota pururea frumoasă a idealismului curat.

Ne este tuturor în proaspătă memorie Burdia, faimosul pașă al Bănățului și felul lui de a servi cauza națională. Și tot așa de bine cunoaștem istoria detestabilă a furtului de manuscrise, care anul trecut s'a desbătut în fața tribunalului din Arad, iar acum s'a finalizat definitiv după multă sbuciumare.

Azi s'au pronunțat jurații, iar părțile războinice, obosite deja s'au resemnat în sentințe de achitare.

PRIMA FABRICĂ DE TRĂSURI DE PE CÂMPIE.

Fabrica lui Hodács János jun. în Szeged

Felsőváros, strada Kistisza nr. 4. (Continarea stradei Maros).

! Asortiment stabil de mai mult de cât 40 bucăți ! calese diferite la dispoziție. ! Telefon 439. Prețurile se trimit grătuț și francat. !

BIBLIOGRAFII.

—x—

Au apărut: *Simion Florea Marian*, (schite biografice, de Liviu Fl. Marian. (30 pagini). Toți colaboratorii de pe vremuri ai printelui S. Fl. Marian din Suceava (Bucovina) sunt rugați a face cunoscută adresa lor autorului, pentru a primi gratuit această broșură.

Armata ca factor social, de locotenent Titus Mayer. (Broșură de 31 pagini. Se află în București la librăriile Alcalay, Socec și la autor, Cercul militar Craiova). *Legea interpretativă privitoare la Regularea proprietății imobiliare în Dobrogea*, de Scarlat Vârnăv. (Broșură de 43 pagini).

Viața Nouă anul VII, n-rul 5. Sumarul: E. Speranță, Sistemele himerei. M. Cruceanu, Vitrina cărților tăcute. Ervin, Solii depărtărilor. Titu Dinu, Codrul în poezia populară, II. D-ra C. Zissu, Răzvrătire. N. Solacolu, O floare; Fântâna părăsită. C. Mărgărint, Ca o vedenie. Din mișcarea intelectuală la noi și în străinătate. Literatură: Cidul, traducere de St. O. Iosif. — M. Hewlett. — Cultura clasică și educațiunea feminină. — E. Faguet și poezii de azi. — Artă: F. v. Uhde.

Săptămâna politică și culturală. Anul I, Nr. 19. Cu următorul sumar: Demonax, Sfârșitul Conservatorismului? C. Th. Maroșanu, Chestiuni economice. Cultura speciei de zahăr. Red. Discursul dela Buget al d-lui N. Filipescu. P. V. Haneș, Școala în aer liber. Colonii de vacanță. Maria Ioanovici, Căminul românesc. A. Sturza, Conferințele generale. Pagini alese. C. C. Arion, Discursul dela banchetul dat în onoarea profesorului Otto von Gierke. Una-alta, Eminescu la Sibiu. — Conductele de petrol. — Cunoașterea împrejurărilor în cari s'au ivit o scriere. — Mulțumiri. — Al III-lea congres național veterinar. Cărți, La reforme electorale. — Directorii școlilor secundare. Redacția și Administrația, București, Str. Regală No. 1.

Noua revistă română. Nr. 1. Vol. X. Sumarul: Noutăți: Noul director al teatrelor. — O carte frumoasă de pedagogie militară: — Revista științifică „V. Adamachi”. Istorie: A. D. Xenopol. Contribuții epigrafice la istoria creștinismului Daco-Roman. Cestiuni actuale: V. G. Cristofor. Navigația aeriană în fața dreptului internațional. Psihologie: Dr. Florea Simionescu. Despre frică. Literatură: Vasile Denescu. Tăcătorul de lemne. Impresii Literare: Octav Minar. Mistral și Alexandri. Cărți noi: I. D. Arginteanu. O carte despre Românii din Turcia. (Victor Lazăr, Die Südrumänen Türkei und der angrenzender Länder). Insemnări: Comentarii de prisos. — Procesul democrației. — O curioasă concepție feminină despre femei. — O definiție arde-

lenească a cuvântului „trocar”. — Povestea unui rege-fantasmă. Ludovic al II-lea de Bavaria. Revista revistelor: Viața socială. — Economia națională. — Revista politică și literară. — Luceafărul. — La Voce. — La cultura contemporană.

Redactor responsabil: Atanasiu Halmăgian.

Au apărut și se pot procura dela Librăria diecezană din Arad:

Eftimiu Victor, Înșirate Mărgărite. Poem feeric 2:—
Gorki M., Mama, roman 1:50
Payot I., Educația voinței. 2:—
Mikszath C., Cavalerii 3:30
Anghel D., Povestea celor năcăjiți. Fantazii și portrete 3:—

Caut pe 15 Maiu, eventual pe 1 Iunie a. c. un **candidat** și un

scriitor de avocat român, ambii cu praxă bună. Reflectanții să se adreseze la mine pe lângă comunicarea condițiilor.

Dr. Andreiu Dobossy
advocat, Szatmár (Attila-uteza 6a).

Caut un
candidat de avocat
cu praxă

pe lângă condițiuni favorabile

Dr. Alex. Morariu
advocat **Caransebeș**, strada Traian-Vodă 25

Oppenheimer Mór
zidar diplomat

Arad, Szabadság-tér 17.

In casa d-lui Dr. Schwartz, în curte.

Recomandă în atențiunea on. public pentru facerea de planuri și preliminară de zidire, cancelaria lui de edificări.

Se caută un candidat

pentru cancelaria subscrișului. Reflectanții să se adreseze direct comunicând condițiile. Hátzeg, 1911.

Dr. Gavril Suci
advocat.

Horváth József

arhitect și zidar

Arad, strada Darányi János nr. 4.

Primește orice lucrare în bransa aceasta, face planuri și efectuează zidiri pe lângă prețurile cele mai reduse.

In cancelaria advocațională a subsemnatului află momentan aplicare

un candidat de avocat

cu praxă,

pe lângă condițiuni favorabile.

Ladislau Man, avocat
Vișău-de-sus (Felső-visó).

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

intreprindere de instalarea soneriilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

M A R Y.

— Roman de Björnstjerne Björnson —

Traducere liberă de dr. Horia Petra-Petrescu

(27)

— Urmare —

„Ca și când ar fi cu puțință, să te văd și să nu... Tu singură îți faci răul.”

— „N'ai avut și alte ținte, Ioergen, decât aceea de a mă cuceri pe mine?”

— „Și Iacob, care aduna banii, a avut. Și pe lângă asta a avut și marele evidentul favor, de a vedea pe Rahela, de câte ori voia.”

— „Ei aș, cine a așteptat atâția ani, Ioergen...”

— „... poate să mai aștepte încă o jumătate de an, vrei să zici? Da, da, ușor ți-e fie, tu n'ai așteptat nici când. Nici atâția.”

Ea tăcea.

— „Mă mai și năcăjești, Mary, pe lângă toate astea și că mai sunt osândit — chiar și când mă aflu în apropierea ta — la un pension atât de slab...”

— „Te plângi de asta, Ioergen?”

— „Da, într'adevăr.”

— „Ai început prea de timpuriu — ai uitat lucrul ăsta?”

El deveni perplex.

După scurt timp urmă Thiis:

— „Ție nici prin minte nu-ți trece, ce însemnează: să aștepti.”

— „Știu de sigur că acela, care e obișnuit cu un pension mai modest, se poate obișnui mai ușor.”

Mary răsă din nou. El se simțea jignit și în nesiguranță. De i-ar arăta ea numai cât de puțin iubirea ei, nu s'ar purta astfel cu el, în seara ultimă înainte de o despărțire de luni de zile. Cu prospecte atât de slabe de căsătorie.

Au stat câțva timp la tata și mai mult la Doamna Dawes. Ioergen era tăcut și nu zise nimic, Mary însă era veselă. Doamna Dawes o privi mirată. Se întoarse spre Ioergen: „Bietul de tine! O să vii de Crăciun pe aici.”

Mary răspunse în locul lui:

— „Ce crezi, tanti Eva, la Crăciun îți poți petrece mai bine în Stockholm.”

Deodată se ridică Mary și spuse „noapte-bună”, spre uimirea amândurora.

Mai întâi lui Ioergen, apoi Doamnei Dawes.

— „Sunt obosită de drumul cel lung și mâne dimineață trebuie să mă scol de vreme, ca să petrec pe Ioergen.”

Ioergen simți, că plecarea aceasta neașteptată e o ștrengărie născocită de ea. Voia să scape de „noaptea bună”, care are să i-o ureze în vestibul. Pentru asta trebuia să-și răsbune Ioergen, la asta se pricepea el.

Doamna Dawes voi să știe dacă s'a petrecut ceva între ei. Ioergen îi dete declarații categorice negative. Ea nu-i crezu.

A trebuit să o repete cu toată serioșita-

tea, că n'are cunoștință de așa ceva. Dar tot nu-și putea ascunde Ioergen indispoziția. N'a mai putut nici chiar să șadă pe un loc și plecă. În vestibul era întuneric beșnă, împotriva obiceiului casei. A mers pe dibuite înainte, până la ușa sa. Așa când și-a aprins în odaie lampa și când a ascultat pe sub ascuns după vre-un semn de viață de alături, abea atunci i-a venit în minte, că i-au uns cu ulei lăcatul dela ușe, căci azi dimineață scârțâia încă. Scârțâia încet, dar tot scârțâia. N'a fost nici când în vre-o casă, unde să se fi reparat îndată lucrul cel mai mic, care nu era în ordine, chiar și într'o Duminecă.

Nu-și putea închipui o fericire mai mare, decât să se întoarcă aici, dacă vor fi toate în ordine, să se odihnească și să trăiască aici atâta timp și astfel, după cum cerea fantasia lui după pofta de trai.

Trebuia să rabde prin urmare. Trebuia să se dea împăcat cu toanele ei întocmai ca cu toanele unchiului său. Până ce va veni timpul potrivit!

Incepu să se desbrace; când deodată se deschise ușa încet de tot și Mary intră în odaie. În haina ei de noapte, înaltă, nespuse de frumoasă, de te orbea. Inchise ușa în urma ei și se îndreptă spre lampă.

— „Să nu mai aștepti, Ioergen.”

Și stinse lampa.

Inștiințare.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că cu **x Main** începând, mi-am mutat

cancelaria mea de arhitect

În strada Kápolna Nr. 6—6/a în casa proprie.

Primesc orice întreprinderi de edificare, pe cari le execut conform cerințelor moderne.

Mă rog de sprijinul on. public și în viitor.

Cu stimă

Fábián József

arhitect-zidar.

Spitz Ignacz

măestru-măsar.

Execută lucrări de edificii și la poștă, aranjază prăvălii.

Arad, piața Szabadság nr. 11.

Întreprinde orice lucrare aparținând acestei branșe. Execută comande dela cele mai simple, până la cele mai pretențioase, după plan, cu cele mai scăzute prețuri. Servește cu cea mai mare plăcere, cu preliminară și planuri.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,

aur, argint zdrobit și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

CAPITOLUL AL VII-LEA.

Singură.

În dimineața următoare a dormit ea mai mult decât trebuia. Au trezit-o cântece și un cântec la piano. Pe când se afla pe jumătate în somn încă, apoi tot mai lămurit, a auzit vocea lui Ioergen Thiis, în mijlocul unui potop de amintiri, cari i-se anunțau grăbit. Thiis cânta cu fereastra deschisă la piano în prosopătatea dimineții. Tenorul lui curat, plin de bucurie neîntreruptă, se avântă până la ea, dând curs liber înnurilor sărbătorești.

Mary s'a sculat repede și s'a îmbrăcat; astfel ar fi ajuns prea târziu și nu l-ar mai fi putut trece la vapor. În graba ei s'a trezit cu totul și gândurile ei o mânau cu atât mai viforos spre dânsul și spre fericirea lui plină de beție sufletească. Voia să guste, să se bucure din apropiere de mulțăminta lui adâncă, care străbătea ca un torent sufletul și simțurile lui, voia să se bucure de gloriificările lui. Voia să fie ridicată pe sus din partea lui și să fie purtată în triumf, asemenea regimei vieții lui întregi. Îi cinstise cu o suveranitate independentă cu ce avusese ea mai soump în viață. Acum era răsplătit pentru chinul lui îndelungat. Fără de nici un prejudiciu fără de nici o restricție. Acum îl cunoștea, știa până la cel mai mic amănunt, cum va arăta, cum se va purta, pentru ca să o conducă el în fericirea lui visată. De aceea îi saltă pieptul de bucuria revederei. Voia să fie sărbătorită, voia să primească mulțămintă.

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, **vinderea și cumpărarea de moșii și arcelarea lor o mijloc este mai avantajos:**

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Árpád-tér N. 5.

... Telefon Nr. 671. ...

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

... 26 odăi aranjate cel mai modern. ...

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körút 29.

Director-șef: **Dr. A. Cozmutza.**

Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Înainte de a cumpăra

pe sama

copiilor și a D-voastră **ghete** ori **alți articli de modă** trebuincioși, negreșit vizitează prăvălia de modă bărbătească a lui

Iványi Menyhért

în strada Forray.

Deoarece ghetă bune și ieftine numai acolo Vă puteți procura.

Dr. Brutus Macaveiu

med. univ.

specialist în morburile femeiești, asistent la clinica de femei „Crucea albă” din Timișoara, își ține ordinațiunile în Timișoara-Fabrie, piața Kossuth Nr. 2.

Numărul telefon 11—68.

Hauszer K. Géza

fabricant de instrumente muzicale
Arad, str. Deák-Ferencz nr. 40
(casa lui Dr. Winter).

Am onoare a înștiința stimații mei comitenți și publicul mare, că

● atelierul meu de ●
instrumente muzicale

se află în strada

Deák-Ferencz N-rul 40.

Am înmagazinat mare asortiment de tot felul de instrumente muzicale. Straformez și reparaz instrumente muzicale cu cele mai scăzute prețuri. Comande în provincă execut prompt.

Solicit sprijin binevoitor cu tot respectul

Hauszer K. Géza

fabricant de instrumente muzicale.

Trag binevoitoarea atențiune a on. public asupra institutului meu de

spălat și călcat

bine aranjat, în care primesc tot felul de **curățire.**

Cu stimă:

SZABÓ BALINTNÉ, Arad
str. Deák Ferencz Nr. 7.

În hana ei albastră, de dimineață, a trecut prin cabinetul olandez și puse mâna pe clanța ușii, care ducea în odaia cea mare de muzică, cu vederea spre mare — dar a fost silită să stea locului, ca să-și ia respirația, atât de mare îi era emoția. Într-aceea se lăsa cuprinsă de cântecul lui triumfător.

Thiis fusese atât de fascinat de cântecul său propriu, încât a trebuit să se apropie Mary aproape de tot de el, ca să o observe. El o privi de pe scaun, radios se ridică mai apoi încet, liniștit, ca pentru o sărbătoare. Nu voia să strice dispoziția, care plană prin aer. Thiis, întinse brațele după ea, o trase spre sine, îi sărută plin de venerare părul, îi netezi obrazul cu mișcări încete, pline de grije — voia să acopere și să ascundă. Voia să-i stea într'ajutor cu bunătațea sa bărbătească, ca să poată învinge pudoarea atacată, care, firește, că trebuia să o simțească. Thiis era plin de gingășie și de sentimente, cari căutau să o liniștească.

— „Trebue să dejunăm repede”, murmură el prietinos și depuse încă o sărutare pe părul ei frumos, în timp ce aspira mirosul lui binefăcător. Apoi o apucă de talie blând, dar hotărât. Când erau aproape de ușă, zise el plin de considerație: „Ai dormit bine, fiindcă vii târziu?”

Deschise apoi părințește, cu mâna liberă, ușa și privi la Mary cu un aer de compătimire reciprocă, de sus, fiindcă nu primi nici un răspuns. Ea era foarte palidă și își pierduse firul cu desăvârșire. „Dulcea mea fetiță”, murmură el.

La masă nu mai voiau să se sfârșească semnele lui de considerație, mai cu samă fiindcă

Mary nu putea să mănânce nimic. Dar timpul era măsurat, a fost silit să se îngrijească și ea de sine și astfel n'au putut să vorbească multe. Mary n'a spus nici un cuvânt. Simțea că Thiis poartă cuțitul și furculița într'un fel cu desăvârșire nou, de domn, de stăpân, felul de a mânca, care era înrudit cu felul de a vorbi și de a se uita acum de sus la dânsa. El voia — asta era evident — să-i inspire curaj. Ea ar fi preferit să ia farfuria, cu tot ce era în ea și să i-o arunce în obraz.

Cântecul de triumf fusese adresat, prin urmare, numai lui Imnul de învingere pentru meritul propriu.

Pe masă era o garafă cu vin, ca la toate mâncările. Thiis beu încet un pahar mare întreg, își șterse gura și se ridică de pe scaun cu un „Iartă-mă” piin de cuviință. Zise apoi în pervazul ușii: „Vreau să văd, dacă mi-a îngrijit servitorul de cufăr”.

După o clipă s-a întors. „Timpul e măsurat”. Inchise ușa după sine și se duse agitat spre Mary, care se afla la fereastră. De astădată o trase repede spre sine și începu să o sărute. „Destul”, zise ea cu întregă suveranitate ei cea veche și se întoarse într'altă parte. Pași maiestros în anticameră, se îmbracă cu o jachetă, în timp ce i-a ajutat servitoarea, care-i sărise într'ajutor își alege o pălărie, se uită afară după vreme și luă cu sine o umbrelă de soare.

Servitoarea deschise ușa, Mary ieși repede el după ea, mahnit până n'adâncul inimei. Era couștiu de greutatea păcatului săvârșit.

(Va urma)

Cel mai bun și mai încrezut **mijloc de curățirea și nobilitarea feței**, care se deosebește de toate mijloacele cunoscute până acum este

Serail crema a lui Rozsnyay.

Cultivă și înmoaie pielea feței, efectul ei tinerească imprimută feței o finețe de catifea, îndepărtează pistrii și alunițele, netezește încrețiturile.

Prețul unui tub 1 cor.

Pudră Serail a lui Rozsnyay.

Se pregătește în culoare albă, roză, crem, ca toate produsele mele de Serail, constă din substanțe nevătămătoare. E foarte plăcută doamnelor pentru înșușirea ei de a ascunde scăderile.

0 cutie 1 cor. 20 fil.

Săpun Serail a lui Rozsnyay.

Cu miros plăcut și durabil, înmoaie pielea.

0 bucată 70 fileri.

Pe poștă le trimite:

farmacia **Rozsnyay**

Arad, Szabadság-tér.

Comande din provincă se efectuează încă în aceeași zi.

Cancelarie administrativă și birou de informații în Budapesta.

Procur și dau informații în toate afacerile procesuale, extraprocusuale, administrative și comerciale; mijloace de împrumuturi personale, ipotecare și amortizaționale ieftin și în scurt timp; mijloace de cumpărări, vânzări, exarendări de bunuri, mașini, motoare și alte rechizite economice; finanțez parcelări de moșii, esoperez ajutoare de stat pentru preoți, învățători, școli și pentru cumpărarea de izlaze și pășuni; efectuează tot felul de comenzi comerciale eventual și la bursă prompt pe lângă taxe moderate și anticipație pentru corespondență.

Dr. Constantin Manea, avocat dipl. -- VIII, Rögteleki-u. 10. I. 7. Telefon 171-27.

Mare asortiment
de

ghete de bal

în culoarea aurului, din atlas
albastru și trandafiriu, din
piele de laek și chevreaux

la

Weinberger János

cel mai distins magazin de ghetă.

ARAD, Andrásy-tér nr. 20.

25 (11)

Cumpăr în orice cantitate

romonițe, flori de porumbele, flori de tei, flori de friguri, rădăcini și frunze de mătrăgună, flori de soc fie verzi, ori uscate și **Vespe de frapțin.**

Farmacia lui

Szokoly Sándor

Arad, Piața Kelemen

(vis-à-vis de biserica sârbească.)

Recomanda în binevoitoarea atențiune a publicului. îndoleat

magazinul meu
de
**monumente
mortuare.**

Nainte de a procura un monument mormântal, rog on. p. să-mi viziteze magazinele.

MENRÁTH JÓZSEF

atelier de sculptură în piatră și prăvălie de monumente mormântale.

Magazine: **Arad,**

str. Arhiducele-Iosif (József-főh.) nr. 11 și piața Boros-Béni nr. 6.

Librăria diecezană

Arad, Strada Deák-Ferencz Nr. 33—34.

Are în depozit următoarele cărți literare:

Album în amintirea canonicului Aug. Bunea	7.—	Pop V., Fericirea să cucerește	1.50
Agârbiceanu, Două iubiri	2.—	» Iubirea e biruitoare	1.50
» In clasa cultă	1.80	Paun G., Amintiri dela Jun. din Iași, 2 vol.	2.—
» In întineric	2.—	Pătrăscanu D. D., Schițe și amintiri	2.—
Adam, Aripi tăiate	2.—	Spartali S. I., Sărutările	—50
» Pe lângă vatră	1.50	» Arta de a iubi	1.—
» Vorbe de clacă	1.25	Nordu, Minunile convenționale	2.—
Baltag, Feciorul	1.50	Carmen Sylva, In luncă	1.—
» Mos. Goriot	1.50	» Pe Dunăre	1.—
Björnson Bj., Synnöve Solbakken	1.50	Sadoveanu M., Dureri înăbușite	2.—
Carageale, Teatru	2.—	» Povestiri din războiu	2.—
» Momente, schițe și amintiri	2.—	» Crâșma lui Moș Precu	2.—
» Novele și povestiri	1.50	» Amintirile căpr. Gheorghită	2.—
Corbu I., Ad Astra, astronomie populară	2.—	» Mormântul unui copil	2.—
Caraivan, Povesti de pretutindeni	2.—	» La noi în viașoară	2.—
» La șezătoare	1.50	» Povestiri alese	2.—
Cristescu, Carte pentru copii	1.20	» Povesti de seară	2.—
Brătescu-Voinești, In lumea dreptății	2.—	» Apa morților	2.—
Calaban, Chipuri și suflete	1.50	Sandu-Aldea, Pescar de Islanda	1.50
Cerna P., Poezii	2.—	» In urma plugului	1.50
Ciocârlan I., Pe plaiu	1.50	» Două neamuri	1.50
Ciotori D. N., Veselul strengar	1.50	» Ape mari	2.—
Dauș Ludovic, Iluzii	1.50	Speranța Th., Fete de azi, 2 vol.	3.50
Dunăreanu N., Chinuiții	1.50	Stahl H., Bucureștii ce se duc	2.50
» Răsplata	1.50	Sterian Er., In noaptea nunții	1.50
Drăgășanu Codru I., Călătoriile unui Ardelean	1.50	» Educația sexelor	1.50
Dulfu P., Căntece și povesti	1.50	Slavici, Din bătrâni	2.50
» Păcală	2.75	» Nuvele, 2 vol.	à 1.50
Eminescu, Poesii	2.—	» Povesti	1.50
» Geniu pustiu	2.—	Silvan Gh., Valea albă	1.50
» Articole politice	—80	Speranța Th., Anecdote noi	1.50
Flaubert, Doamna Bovary	2.—	» » populare, 2 vol.,	à 2.—
Cârleanu Em., Intr'o noapte de Maiu	2.—	» » botezate de post și pi-	
» Sapho	1.50	» » părăte, 3 vol.	à 1.—
» Nucul lui Odobac	1.50	Teodorean C., Sângele Solovenilor	1.50
Goethe, Faust	3.—	» Călea sufletului	1.50
Gorkii M., Parveniții	1.50	Vlahuța Al., Clipe de liniște	1.50
Goga, Ne cheamă pământul	2.—	» România pitorească	1.50
Hașdeu, Arșița, roman	2.—	» Din trecutul nostru	3.50
Hodos C., Martirii	1.50	» Poezii	2.—
» Departe de lume	1.50	Zamfirescu D., Anna, ceace nu se poate	2.—
Iorga N., Lupta pentru limba românească	1.—	Stavri, Luminișuri, poezii	2.—
» Neamul rom. în Ard., țara ung. 2 v. à	2.50	» Scriitori și curente	2.—
» Din faptele străbunilor	1.50	» Spiritul critic în cultura română	2.—
» Viața femeilor și trecutul românesc	1.75	Dobrogeanu-Gherea, Critice III.	4.—
» Viața și dom. lui Barbu Dim. Știrbei	1.50	Delavrancea, Sultânica	2.—
» Istoria lit. rom. în sec. XIX 3 vol., à	5.—	» Hagi Tudose	3.—
Lovinescu, Viața lui Gr. Alexandrescu	2.—	» Paraziții	1.50
» Critice, 2 vol.	à 3.—	» Intre vis și viață	3.—
» Nuvele	1.80	» Liniște—Trubadurul	2.—
Lungianu, In sărbători	1.50	» Apus de soare, dramă	2.—
Murger Str., Viață de Boem	2.—	» Viforul, dramă	2.50
Moruzi C. D., Instrăinații	2.—	» Luceafărul, dramă	2.50
Mera I. T., Din lumea basmelor	3.—	Negru N., Fabiola sau biserica din catacombe	2.50
Negrea Dr., Cum ne naștem	2.—	Ciocârlan I., Inimă de mamă	2.—
Pop V., Cum iubește o fată	1.50	Paulescu Dr. N. C., Insticte sociale, patimi	
» Prin vraj dragostei	1.50	» și conflicte, Remedii morale	2.—
» Cum să iubim	1.50	Burnet H. Fr., Lordul cel mititel	2.—